

Štev. 8.

V Trstu, 25. aprila 1891.

Letnik IV.

Odlaganje.

Prestolni govor je naštel zadače sedaj pričetega obdobja državnega zbora; v navrščenih točkah je razkrila osrednja vlada svoj program.

Nemška levica je prorokovala ta program in ga je zabtevala sama; uslišana je v polni meri. Gospodarski program je napovedan za šest let, a ravno za toliko let hočejo odstraniti program, ki zahteva pomirjenje narodov in s tem utrjenje države na podstavi zgodovinskih državnih prav in nacionalne avtonomije.

Če primerjamo gospodarske razne točke, katere hoče vlada uzakoniti na podstavi lastnih predlog, z važnostjo zgodovinskih državnih prav in narodne samouprave za vsak narod posebe, vidimo, da se morajo najvažnejše gospodarske, od vlade našete točke skriti pred važnostjo državnih prav in za vse narode jednake narodne avtonomije. Nobeno gospodarsko vprašanje, katero namerja vlada rešiti s pomočjo parlamenta, ni v tolikem državnem interesu, nego bi bilo zadovoljenje narodov z izvršbo nacionalne avtonomije in pojedinih zgodovinskih državnih prav.

Ako zahteva vlada po svojem programu, da bi stranke zatrlle vsaj za nekaj časa svoja posebna stremjenja, treba je razločevati, da so slovanske stranke take, katere nimajo lastnih teženj, ampak zadačo, da dosežejo narodna prava po celih narodov kot takih. Težnje slovanskih strank, kakoršna je mladočeška, slovenska in hrvaška, zatirati, pomenja toliko, kakor narodom v celoti odtegovati njih vitalna prava. Drugače je s težnjami nemške liberalne stranke, katera zahteva uzakonjenje nemškega kot državnega jezika; to stremjenje ni identično s stremljenjem vsega nemškega, v Cislitaviji bivajočega naroda; to stremjenje ni tudi identično z interesom državnim.

Ta stranka torej ne zahteva samo nekaj, kar ni v skupnem interesu narodov in države; nasprotno, to stremjenje je naravnost škodljive državnemu interesu, ker je

protiustavno, torej tako, ki bi ne zadovoljilo narodov, ampak še le bolj vznemirilo. Tako stremljenje je fakično in zasluži, da se zavrne; stranka s takim stremljenjem po vsem pravu zasluži ime fakičnozne stranke.

Stranke pa, ki zastopajo v ustavi zagotovljene težnje narodov, delajo dejanski za skupnost, torej za ljudstvo i državo.

Vlada poudarja, da je postavljati skupnost nad strankarske težnje. Skupine, ki se imenujejo narodi, sestavljajo ravno tako skupnost, in te skupine so v Avstro-Ogerski tako važne, da so odločevale, odločujejo in bodo odločevale osodo našega cesarstva. V Avstro-Ogerski so narodi odločilniši, nego državljani kot posamične osebe. Narodi kot taki goje specifično ljubezen do dinastije in cesarstva; narodi kot taki dajejo krvni in gmotni davek; narodi kot taki skrbé najboljše tudi za specifično, lastno in skupno-državno gospodarstvo.

Vlada tudi svojega gospodarskega programa ne bo izvrševala takó, da bi veljala vsaka točka tega programa za vse ljudstvo, ampak jedne točke so odločene tem, druge pa drugim skupinam skupnega ljudstva. Torej bi bila samo analogija skupin, ako bi se začel izvrševati program zgodovinskih državnih prav in pred vsem v ustavi zagotovljene narodne avtonomije za skupine, katere imenujemo narode.

Pri tem, da se odlaga popolna izvršba, narodne jednakopravnosti, zasledujejo ravno slovanski narodi, katerim se krati do današnjega dne ta izvršba, različna protislovja. Ko je bila še liberalna stranka na krmilu, niso avstrijski Slovani želeli drugega, kakor da bi prišla druga vlada, ki bi se lotila izvršbe narodne jednakopravnosti. Oni državniki, ki so vsaj namerjali zadovoljiti kak narod, so vselej kmalu odstopili. Izgovarjali so se z zunanjo politiko, in gledé na Češko je grof Beust zapustil pojasnila o vzrokih, zakaj so se uže pri porodu pokopali takó imenovani fundamentalni členi.

Ko so Čehi vstrajali v dolgoletni opoziciji, očitali so jim, da so oni krivi, da ne dosežejo ničesar ne za se, ne za druge Slované. Nastopil je grof Taaffe, in vsi so menili, da je pričela nova doba odločilnih izvršitev, da bi se zadovoljili in pomirili Slovani. Z malenkostimi, največ potom vladnih naredeb, je Taaffejeva vlada odškodovala nekatere slovanske odlomke. Za pravo izvršbo narodne enakopravnosti pa ni bilo časa, kljub temu, da je grof Taaffe od leta 1879 na krmilu. Poudarjali so takoj po nastopu Taaffejevem, da so zaresni časi, da položnje na zunaj zahteva gmotnih žrtev za oboroževanje in krvnih žrtev za pomnoženje skupne vojne. Slovani, nadejajoč se, da po doprinesenih takih žrtvah pride vendar na vrsto tudi izvršba ustave, privoljevali so v vse predloge, ki so povečale gmotne in krvne davke. Nobena državnozborna večina ni še toliko privolila, kakor večina desnice od l. 1879 do 1885 in od 1886 do konca l. 1890. A izvršbe narodne enakopravnosti le niso slovanski narodi dosegli.

Začetkom leta 1890 so pač zagledale beli dan tako imenovane Dunajske punktacije z namero, da bi se spravila češki in nemški odlomek, ki bivata v češkem kraljestvu. Ta sprava se je utemeljevala s tako imenovano državno neizogibno potrebo. To potrebo dokazuje vlada tudi sedaj. Slovani, ki mislijo dosledno, niso razumeli in ne razumejo, zakaj je potreba sprave, omejene samo na češko kraljestvo. Kajti ako je potreba na zunaj in celó zaradi jedne in iste zunanje države, bi morala obsezati ta potreba tudi druge s e v e r n e dežele, in to pred vsem tudi Moravsko in Slezko. Ako se je pa ta sprava pričela zaradi notranje potrebe, zopet ni razumeti, zakaj bi ostali pri spravi samo za češko kraljestvo, v tem ko se raznarodujejo razni slovanski oddelki in odlomki po pomešanih deželah.

Jedino na Češkem so Nemci v manjšini in nekoliko let tudi v manjšini v deželnem zastopni; ako so torej spravo hoteli omejiti samo na češko kraljestvo, sklepajo Slovani, da spravo hočejo samo za Nemce nasproti Slovanom, ne pa za Slované nasproti doslej nad njimi gospodujočim Nemcem, oziroma Poljakom in Italijanom.

Tako mnenje, ki se čim dalje ukorenjuje in širi, nikakor ne krepi zaupanja v voljo, da bi hoteli narodno enakopravnost izvršiti za Slované v obče.

Kar pa kaže najočitniše protislovje, je to, da se sedaj v istem vladnem programu odmeta in odlaga izvršba narodne enakopravnosti in urejenja po zgodovinskih državnih pravih za vse narode, v tem ko se poudarja neizogibna potreba popolne izvršbe Dunajskih punktacij. To protislovje ima to prednost, da je umevno celó širšim masam, a je ta prednost ravno zaradi tega škodljiva nasproti vladi, katera s takim protislovjem zmanjšuje zaupanje v njo.

Z druge strani je znano, da ima vlada volitve v

Galiciji v rokah; vlada vé, da, dokler bodo odločevali Poljaki, gališki Rusi ne dosežejo narodne enakopravnosti potom gališkega deželnega zbora, in je ne dosežejo ne oni, ne ostali cislitavski Slovani v obče potom državnega zbora. Kajti tam in tu so Poljaki stalna zapreka izvršbi narodne enakopravnosti in zgodovinskega državnega prava Čehov, Rusov in Hrvatov, zastopanih v cislitavskem osrednjem parlamentu.

Trenje torej, da se bo vršilo vse pod zaščito narodne enakopravnosti, z druge strani pa dejstvo, da se kažejo protislovja in ne rabijo primerna sredstva zato, ne moreti povečevati nade, da vlada zaresno misli na izvršbo narodne enakopravnosti.

Tudi temu je oporekati, da bi se mogel izvršiti razglašeni gospodarski program Taaffejeve vlade v pričetem volilnem obdobju pod zaščito narodne enakopravnosti. Med gospodarskimi točkami se naznanja vladna predloga, ki namerja kmetijstvo utrditi s pomočjo zadružne organizacije. Mimogredé omenjamo zopet, da vlada bo sezala tudi tu po skupinah posebnega stanu, a ne po ljudstvu sploh. A zadružna organizacija na to stran vršila se bo takó, da se bodo napravljale večje družbe, sestavljene iz mešanega prebivalstva; to bo zopet sililo in zavajalo pojedine stranke, da bodo hotele gospodovati nad odlomki drugih narodnostij, kakor vidimo to uže dovolj pri raznih tako imenovanih kmetijskih družbah.

Brez poprejšnje izvršbe narodne enakopravnosti ni možno v Avstriji krepiti niti gospodarskih strok pod zaščito narodne enakopravnosti; nasprotno pa kažejo razne kmetijske družbe, da se godé zaradi gospodarskih zasnov med mešanim prebivalstvom krivice v pogledu na narodno enakopravnost. Torej je sedanji vladin gospodarski program v protislovju gledé na navedeno in tudi druge točke. Ravno kmetijstveno zadružno organizacijo bi si znali Slovani sami zasnovati, ako bi bila poprej izvršena narodna enakopravnost v obliki nacionalne avtonomije. Slovani so si sosebnó v kmetijstvu uže v pravekih zasnovali zadruge, tu bi bili oni zgled drugim narodom. Brez narodne avtonomije pa to ni možno. Uže sedaj ima vsak narod svoje bolj ali menj specijalno gospodarstvo; koliko bolj bi se še le razvilo na podstavi lastne narodne organizacije! Iz tega je razvidno, da gospodarskega programa ni možno v Avstriji primerno in vspešno izvrševati, ako se ne podeli poprej pojedinim narodom lastna narodna avtonomija. Še z gospodarskega stališča samega je torej obžalovati, da se je postavil omejen in za avstrijske Slované nepričakovan gospodarski program na dnevni red.

Poprej so se izgovarjali, da narodne enakopravnosti ni možno izvršiti popolnoma zaradi nemirne dobe; sedaj pa prestolni govor sam zagotavlja, da bode mir trajal tudi na dalje, in da je naše cesarstvo v prijateljskih odnosih z drugimi državami. Dosledno bi pričakovali avstrijski Slovani, da je ta mirna doba najpri-

merniša za izvršbo fundamentalnih ustavnih prav. V nemirnih časih pač ne morejo s takim premislekom razpravljati zakonov, ki bi narode zadovoljili popolnoma. Ako niso vznemirljivi časi za izvršbo narodne enakopravnosti, mora dosledno prikladna biti zato mirna doba. Kdo izmed Slovanov bo veroval več v voljo, da se hoče izvršiti narodna enakopravnost, ako se ne izvrši v mirni dobi, kakoršna se naznanja še posebe sedaj tudi za nadalje? In denimo za trenutek, da bi bila samo nemirna doba primerna za spravo narodov, potem bi moralo prenehati tudi nadaljnje izvrševanje Dunajskih punkcij. Aut — aut! Vlada se iz te logične stiske ne reši z lehka, da je postavila na dnevni red jedino go-

spodarski program, kakor ga je zahtevala nemška kapitalistična stranka.

Tak program, taka protislovja gledé na izvršbo narodne enakopravnosti ne pomirjajo narodov, ampak povečujejo njih dosedanjo nezadovoljnost. Interesi državni se pokrivajo z zadovoljenjem narodov po ustavno zagotovljenih pravih. Odlaganje izvršbe teh prav vceplja misel, da se hočejo odložiti ad calendas graecas. Ali je tako odlaganje modro, bo učila bodočnost; obžalovati pa je, da ni možno oporekati onim vstočnim državnikom, ki trdijo, da zapadne ustave imajo prava samo na papirju, ne pa v dejstvu.

Slovani v državnem zboru.

Slovani so vstopili v državni zbor, ne da bi se bili zjediniili za skupen program in za skupno taktiko. Šli so ne-jedini v svojih stremljenjih; po načelih separatistov in partikularistov so se združili, bolje, raztresli po raznih klubih. Očitno je po raznovrstnih pojavih in dokazih, da také razdeljeni, razkropljeni in oslavljeni ne dosežejo čisto nič odločilnega. Mi poudarjamo čisto nič iz najtehtnejših razlogov, katere smo razpravljali zadnje mesece. Gledé to, da bodo odločevali nemški levičarji in Poljaki v tem državnem zboru, nasvetuje se med drugim tudi to, da bi jo potegnili iz državnega zbora, odločivši se za abstinencijo. Ta nasvet je gotovo podprt s pogledom nato, da Čehi, Slovenci in Hrvati se bodo brezuspešno trudili, ako ostanejo v državnem zboru. Ali izvršili bi ga ne, ker so nejedini. Da ne govorimo o poljski frakciji, katera deluje proti interesom avstro-ogerskih Slovanov v obče in za interese, kakor jih ume nemška levica, bi se n. pr. Mladočehom ne pridružili Slovenci in Hrvati, ako bi hoteli prvi iti v pasivno opozicijo. In vendar bi abstinencija utegnila imeti dobre posledice samo tedaj, ako bi vsi ti Slovani odločili se, da zapusté državni zbor.

Slovani po takem ne dosežejo ničesar, ako ostanejo v državnem zboru, niti ne, ako se mu odtegnejo, in to, ker se nočejo zjediniti za složno postopanje. Zato pa ravna jo z njimi, kakor hočejo v vsaki dobi in za vsak slučaj. Politika od slučaja do slučaja je popolnoma zavedna, da ravno slovanske skupine omogočujejo tak sistem.

Kolikor kaže vsa avstro-ogerska politika od l. 1867 in se posebno tudi od l. 1879, ni ugodna Slovanom našega cesarstva. Načela i tiri te politike ustrezajo Nemcem in Madjarom na škodo interesov celokupne države in na škodo interesov avstro-ogerskih Slovanov. Ravnanje s Slovani, ki so zastopani na Dunaju, namera sprave na Českem so samo posamične prikazni ali posledice te nadrejene obče politike. V pogledu nato, ni se nadejati Slovanom zaželenih uspehov od državnega zbora Dunajskega, naj bi bil sestavljen še toliko

ugodno tem Slovanom; vedno bi se našel kak izgovor s pre-tvezo, da ni možno še zadovoljiti stremljenj teh Slovanov.

No, Slovani so v manjšini in poleg tega še nejedini v državnem zboru. Ako bi izostali iz državnega zbora, izgovarjali bi se z nova, češ, da je njih abstinencija kriva, ako ne pridejo do svojih prav. Vrh tega bi Poljaki in nemška levica uzakonili kak zakon, obrnen naravnost proti Slovanom. Skušnja sedemdesetih let je bogata za ta del. Ker je mir in se zagotavlja mir, bi se niti ne bali postopati brezozirno proti Slovanom. Od zunaj ne vplivajo ugodno v interesu avstro-ogerskih Slovanov, kakor se je to že večkrat pokazalo od l. 1870 naprej gledé na avstro-ogerske Nemce, zlasti Nemce češkega kraljestva. Naj bi se pa še toliko nadejali od abstinencije, *conditio sine qua non*, glavno uslovje bi bilo, da bi ne bila abstinencija partikularna, ampak skupna, se ve da brez Poljakov.

Naj premišljujemo kakor koli napravljenje ali smer sedanje obče politike avstro-ogerske, pozitivno Slovani nimajo pričakovati uspehov. Negativni vspehi bi bili v tem, da bi se složno branili, da bi nemška levica in poljska frakcija vsaj moralno prisiljeni bili, ne določevati zakonov, naperjenih proti koristim zapadnih Slovanov. Slovani bi morali odbijati zakonjenje nemščine kot državnega jezika in razkrivati, kakó se postopa z njimi kljubu ustavi v pomešanih deželah. Odbijati bi se moralo vse, kar je obrneno proti Slovanom in državnim skupnim interesom. Moralni vspehi moralne defenzive pa bi bili zopet samo tedaj, ako bi zavladata sloga med Čehi in Jugoslovani.

Po vsem tem zahteva racionalno mišljenje v sedanjem položaju od slovanskih zastopnikov v Dunajskem državnem zboru :

1) da izobčijo pri svojem delovanju stremljenje po mrvicah, ker te ne rešijo zapadnih Slovanov; torej da popusté stališče separatistov in partikularistov ;

2) da bi se združili Čehi, Slovenci in Hrvati v jeden

slovanski klub, ki bi se določil ali za abstinenčijo ali za sodelovanje v državnem zboru; da bi s stališča obče avstro-ogerske politike odločil se za defenzivo proti nemški levici, dejanski združeni s poljsko frakcijo. V defenzivi bi se kazalo zajedno pozitivno stremljenje po izvršbi nacionalne avtonomije, potem državnih zgodovinskih prav, kakor tudi po

O kritiki dra. Mahniča.

III.

K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

(Dalje).

Gledé na koledar, specijalno velikonočni praznik. (Nadaljevanje). Po vsem tem kaže se, da so proti reformovanemu koledarju obrnjeni mnogoteri napadi ravno tako malo opravičeni, kakor napadi, obrnjeni proti staremu koledarju.

Julijanski koledar ima čudovito osnovo, katero je zboljševati z vsako korekturo, ki jo morda zahteva napredujoča znanost: ta koledar, ki ga je izdelal leta 708 po sezidanju Rima grški astronom Sosigenes, nalašč zato iz Aleksandrije poklican od Julija Cezarja, odgovarja do današnjega dne vsem zahtevam, katere moremo dostojno stavljati do brezumetnostnega lehkonumljivega in lehkorabljivega koledarja. To, kakor smo dokazali zgorej, so nasprotniki gregorijanskega koledarja celo krepko poudarjali, in se dá z občega stališča praktičnega življenja jedva kaj ugovarjati proti zgorej navedeni trditvi profesorja Mästlina, da se kaže reforma starega julijanskega koledarja brezpotrebna za navadnega človeka, kakor za učenjaka; kajti navadnih ljudij se nesoglasje koledarja z nebnimi prikaznimi, samo, ako ni preveliko,¹⁾ dejanski jedva dotika, učenjaki pa, katerih nikakor ne moti to jedva izogibljivo nesoglasje, se pri svojih, kake astronomiške natanč-

odstranjenju duvalizma. Prizanašanje nemški levici, poljski frakciji in madjarski gospodujoči stranki bilo bi nepatrijotično, škodljivo interesom celokupne države, kakor interesom slovanskih narodov, ki sestavljajo večino avstro-ogerskega prebivalstva.

nosti potrebujočih delih ne poslužujejo običajnih koledarjev, ampak astronomiških tablic in efemerid.

S cerkvenega stališča je slavno Pariško vseučilišče, oziroma njegova bogoslovna fakulteta (veleznamenita Sarbonne), odločno zagovarjala to, da se intakten pusti stari julijanski koledar.²⁾ Ko so namreč izdelovali reformo tega koledarja, je papež Gregor XIII. posebe zahteval, naj o tem sporoči svoje mnenje Pariško vseučilišče, in to je opozorilo, da prvi Nicejski ekumenski koncil je sprejel za podstavo izračunje-

¹⁾ V Cod. Vatic 5645 fol. 151 sq. nahajajoče se mnenje Sarbone, ki se je zavedala svojega pomena, je prešinjeno preverjenje, da projektovana koledarska preustrojitev je v zvezi z občo reformsko akcijo cerkve. Sarbona prišteva torej krivoverskim učiteljem Luterja, Kalvina in Bezi, ki mamijo srea človeška, tudi astronomi, za nauke in voljo katerih naj bi stopila cerkev v službo. V tem da je po mnenju ortodoksni velika nevarnost, kajti že poskušnja, čas velikonočnega praznika hočeti prikrojevati tečenju ozvezdij, žali božje veličestvo, do cela jedino prav poznajoče to tečenje, in prekucuje ta poskušnja v obče red stvari, ko je vendar Bog vstvaril zvezde na korist cerkve, ne pa cerkve za službo zvezdam. Toliko nevarniše pa da je to počenjanje, ko merijo tečenja ozvezdij astronomi, kateri so zaničljivi, nevarni in nevedni ljudje. Zaničljivi in nevarni, ker spravljajo človeške osebe v zvezo z zvezdami (bilo je to isti čas dejstveno prek in prek), kar so mnogi cerkveni očetje in celo rimski cesarji ožigosali kot zaničljivo in nevarno; nevedni pa, ker njih namišljene znanosti ne pošteva Aristoteles, filozofijo katerega je jedino uvaževati pri ortodoksni, vrhu tega so njih zastopniki med seboj nejedini, da ne vedó povedati, kakó bi bilo po njih mnenju določiti čas Velike noči. Vse to je stara cerkev modro poštevala, ni se brigala za omahljiva mnenja astronomov in je takó pričela svojo zasnovo, in ravno za tega del je ta temelj postal trden kakor skala, ker se je cerkev dala voditi bolj po sv. Duhu nego zvezdogledih; ako bi pa kljubu temu hoteli slediti tem ljudem, torej izvršiti koledarsko preustrojenje: bilo bi v tem priznanje, da bi se bila cerkev zmotila gledé na velikonočni praznik in dosledno da se more motiti tudi v bodoče, kar bi pač učinilo, da bi heterodoksni laže ndrli v takó dolgo trdno stoječi temelj. In vendar je to zmoženje absolutno izključeno, ker od svetega Duha razsvetljeni očetje Nicejskega koncila bi bili morali zapaziti vsako velikonočnega praznika dostajajočo se napako. Ako bi pa hoteli ugovarjati temu da *Aequinoctium vernum* se je od Nicejskega koncila pomaknil naprej za število dnij, kar je Lateranski koncil priznal ravno takó, kakor iz tega sledečo neizogibno potrebo koledarske reforme: odgovarja na to Sarbona, da astronomi so bili v vse dobe sovražniki resnice in pripravljeni, motiti srea nedolžnih; da papež Julij II se je energično ustavljal vsaki reformi koledarja in tudi Bazelski koncil ni zaukazal nič pozitivnega o premembi velikonočnega

¹⁾ Razlika pri solnčnem letu je znašala v starem julijanskem koledarju, ko je stopila v življenje gregorijanska reforma, okolu 10 dnij in še sedaj ne znaša več nego 12 dnij; oziro na praktično življenje ne bodo torej še zahtevali reforme starega koledarja niti v teku naslednjih dveh tisočletij. Sicer pa astronomija ni govorila poslednje besede, in mnogočemu se bo moglo popolnoma zanesljivo ugovarjati še le tedaj, ko v naslednjih stoletjih spoznajo spremembo sedanje poti že danes brezdvombeno napredujočega gibanja solnea, in ko bo torej možno, sklepati o pravem gibanju solnea in torej izračunati čas solnčnega tečenja okolu daljšega težišča. Tedaj se bodo pač mogli lotiti popravljanja vseh koledarjev, specijalno tudi reformovanega ravno takó, kakor nereformovanega julijanskega koledarja na zanesljivi podstavi. Dandanes pa, ko nas nedostatek zanesljivih vrednostij za planetske mase kakor tudi za nekatere elemente lunine poti zavira celó v nadaljnjih temeljitih raziskovanjih sprememb precesije, bilo bi vsakatero spremembo na koledarjih poštovati kot vznemirjanje velikih ljudskih množic brez namena.

vanju velikonočnega praznika stari koledar, in da od svetega Duha navdahnjeni očetje tega koncila bi bili morali zaslediti vsako napako, ki bi se dostajala tega praznika; zato in zaradi drugih velevažnih razlogov je to vsučilišče najodločnejše izreklo se, da se nedotaknen pusti stari julijanski koledar. Dejanski je po starem koledarju, kakor smo opomnili že zgorej, nastopanje velikonočnega praznika pred Aequinoctium vernum ali celó v dan velikonočnega ščipa, torej istočasno s pasho Židov izključeno, v tem ko nikakor ni izključena ta od cerkve od nekdaj perhorekovana eventualiteta po reformovanem gregorijanskem koledarju, temveč, kakor smo dokazali zgorej, Klavij uvrščuje to izrecno med napake gregorijanskega koledarja.

Indirektno poje celó za koledarsko preustrojenje poklicana komisija z deli in besedami hvalo staremu julijanskemu koledarju.

Navedena komisija je svojim delom podstavila naprave starega koledarja, specialno razdelitev solnčnega leta na 10 mesecev, dá, celó vkladanje biseksta (Bissextus) vsako četrto leto, pri luninem koledarju pa devetnajstletni cikel, in se je omejila na korekturo, katero je nalašč opustila stara cerkev v interesu preprostosti, lehkoumljivosti in rabljivosti, kakor je bilo dokazano že zgorej, namreč na korekturo, da bi svoje delo spravila še bolj v soglasje z nebniimi prikaznimi. Ako pa je ta komisija pustila toliko od starega in je sodila, da se jej je omejiti jedino na navedeno korekturo: morala je pač biti preverjena o vrlosti osnove starega julijanskega koledarja; in ravno za tega del ne razumevamo pod zaznamovanjem „gregorijanski koledar“ novega koledarja, ampak, kakor se prav razpravlja v cerkvenem slovníku za katoliško bogoslovje (Kirchenlexicon für katholische Theologie, V. Band, pag. 12. Freiburg im Breisgau 1851) jedino „popravljen o izdajo julijanskega koledarja“ (Verbesserte Ausgabe des julianischen Kalenders).

Ako nadalje Klavij, kot duša te komisije, zajedno oficijalni zagovornik njenega dela, kar naravnost priznava temu delu mnogotero očitano nesoglasje z nebniimi tečenji, kakor je bilo dokazano zgorej, očitane pa razveljavlja s kazanjem nato, da cerkev v svojem računanju nikakor ni zavezana na stroge zakone tečenja solca in lune, in da jej je poštovati na tem polju pred vsem brezumetnost in lehkoumljivost: je tako zagovarjanje manj prikladno za reformovani koledar, kateri se poslužuje v namen izsledovanja velikonočnih mlajev jako umetnega in težko umevnega epaktiškega cikla, pač pa je popolnoma primerno za stari julijanski koledar, ki je gledé

praznika; naposled da bi se taka prememba zagrešila tudi proti kanoničnemu pravu, ko v *Decretum Gregorii IX* ne govori niti feden kanon o premembi časa velikonočnega praznovanja.

To je približno jedro mnenja, katero pa je razloženo jako obširno, ko postavlja Sarbona 26 tez o projektovani koledarski reformi, in mora vsako teh tez razpravljati na široko uže v pogledu na važnost stvari. Sicer pa prešinja to mnenje, ko varuje strogo cerkveno stališče, isti duh, kokoršen je v določbe časa velikonočnega praznika dostajajočih se razpravah, ki sta jih podala Dionysius Exiguus in venerabilis Beda.

na svojo brezumetnost in lehkoumljivost neprekošen do današnjega dne.

Klaviju, ki, oborožen z redkim znanjem, se ni zbal nobenega truda, da bi v stvarih koledarske reforme jasno videl na vsako stran, tudi ni moglo biti neznano, da stari koledar, celó ne gledé na njegovo neprekošeno preprostost in lehkoumljivost, kaže tudi drugače in sicer na polju cerkve in znanosti in dosledno praktičnega življenja bistvene prednosti, katere pogrešamo v reformovanem koledarju.

V cerkvenem pogledu je poštovati z ustanovitvijo novozavezne cerkve malone istodobni čas starega uvedenja julijanskega koledarja v rimskem cesarstvu, v obče njegovo visoko starost, in okolnost, da je bil ta koledar najtesneje združen z življenjem skupne cerkve šestnajst stoletij, nekoliko je zvezan celó še dandanes; to so prednosti, katerih ni ceniti dovolj visoko. Druga prednost starega julijanskega koledarja v cerkvenem pogledu je v tem, da po njem ne more Velika noč, kakor po reformovanem koledarju, nastopiti pred dnem ali ravno v dan velikonočnega ščipa, torej istočasno s pasho Židov. Gledé na veliko važnost te prednosti pa nam ni treba kazati niti na sklepe prve ekumenske sinode in na cerkveno sporočilo, sosebno na herezijo Kvatrodecimanov, katero je obsodila cerkev; kajti to herezijo je celó rimska koledarska komisija v sporočilu do papeža v dan Križevega poviševanja leta 1580, specialno v hipotezah, navedenih v poročilu, z jasnimi besedami, vsak dvom izključujočimi, celó prav posebe poudarjala.³⁾

Na polju znanosti podaje stari julijanski pred reformovanim koledarjem veliki dobiček, da kronologi računijo običajno le po prvem, ker oblika leta, katera mu je v podstavo, in pravilo izpahovanja dajeta zaradi svoje preprostosti in jednoličnosti najročnejše časovo merilo. Postavljajo ga tudi čez čas njegovega uvedenja takó daleč nazaj v praveke, kakor se jim zdi potrebno, in je učen Scaliger v primerjanje različnih ér srečno izmišljeno dobo (perijodo) 7980 imenoval julijansko,⁴⁾ ker se šteje po julijanskih letih. Tudi včasih

³⁾ Po Cod. Vatic. 3685 od dr. Kaltenbrunnerja v njegovih prispevkih k gregorijanski koledarski reformi I. c. pag. 48 r. 2. sporočeno komisijsko poročilo ima na pag. 51 in 52 Hypotheses, katere so vodile komisijo, in kolikor se dostajajo tega predmeta, glasé se, kakor sledi:

„V. In paschatis celebratione minus erratum est, si in secundo mense, quam si in duodecimo mense dies festi celebratur, quoniam in secundo mense lex Mosis id fieri aliquando permittebat, duodecimo autem mense nunquam.“

VI. In XIV. luna propter quatuordecimanorum haeresim omnino prohibetur paschatis celebratio, idcirco minus erratum est, si in XIV, quam si post XXI lunam dies festus huiusmodi agatur.

VII Si igitur erratum committitur in cyclo, deterius est, si locus coniuncti nis atque oppositionis luminarium antecedit, quam si consequatur novilunium ac plenilunium media“

⁴⁾ To je kombinacija pri kronologih večkrat omenjenih časovnih krogov, namreč 28 let obsegajočega solnčnega kroga, 19 let obsegajočega luninega kroga in 15 let obsegajočega indikcijskega kroga. Scaligeri Emendatio temporum t. V. pag. 359 editio 1629.

uže zaradi kontrole dat važna zadača izsledovanja tedenskega dne, ki pripada kakemu danemu mesečnemu dnevu krščanskega štetja, zahteva, naj uže hočemo rabiti to ali drugo obeh običajnih metod, računjenje po starem koledarju, dà, celó redukcijo morda po reformovanem koledarju postavljenega

data na stari koledar; in je še le konec računa prenesti iz starega na reformovani koledar.⁵⁾

(Dalje pride.)

⁵⁾ Primerjaj: Ideler I. c. II. zvezek pag. 74, kakor tudi pag. 183--190, kjer se to razpravlja obširno.

Moravski ornamenti.

O svojstvenosti moravskih ornamentov. — Spisala Vlasta Havelkova.

(Konec).

Iz meandra razvil se je potem takozvani „sekač“, in to tako, da se je v jednostavnem meandru vodoravni del izpuščal menjevitó. Tako je postal sekačev ornament. Ta ornament nahajamo v našem vezenju prav pogostoma, a tudi pri ostalih Slovanih naletimo čisto nanj.

Na mnogih lepih slovaških vzorcih nahajamo osmoglato zvezdo ter sekač, menjevitó se vrsteča. A ne samo podoba sekača, tudi menjevitó navrščenje sekačev drugega proti drugemu vezejo prepogostoma Slovakinje na ovratnike, kar dokazuje, da se je sekač v resnici razvil iz meandra.

S tem, da so mesto vodoravne menjevitó izpuščali navpično črto, razvil se je nov jednostaven ornament, kateri vezejo jako pogostoma zlasti Jugoslovani v čilibe ali preproge in drugo blago.

Iz poševno stlačene valovite črte se je s križevim vezenjem razvil meandrovit ornament, kateri nahajamo tudi v slovaškem vezenju pogostoma. S tem pa, da so v tem pasatem ornamentu vse poševne črte nadomeščali z vodoravnimi in navpičnimi deli, nastal je zloženejši zlomljivi meander, ki je pa v našem vezenju jako redek.

Pripomnila sem uže, da so se naši vzorci razvijali polagoma čez stoletja, predno so dospeli do klasične dovršenosti; in v resnici izvirajo iz praveka. To ni samo hipoteza, niti ni to izmišljeno. O tem se lahko preverimo, če primerjamo naša vezenja z ornamentami na prastarih zlatih in bronastih nakitih, na orožju, prstenih in lončenih posodah; kajti tu nahajamo na stotine analogij in enakostij, katere ne morejo biti samo slučajne.

Poglejmo samo zbirko vezenj, katero hrani Olomuški muzej. Tu vidimo celo vrsto raznih podob in ornamentov, katere nahajamo na raznih prastarih pomnikih.

Glej, tu v tej zbirki hranijo bronovo spono (fibulo), katero so nedavno izkopali z mnogimi prahistoričnimi nakiti v Slatěnicah pri Olomucu. Tu vidimo rob hanaškega predpasnika iz Troubek, kateri je okrašen na obeh koncih z vezeno spono, podobno slatěniški sponi. Dalje je jeden ornament všit na spono slatěniško popolnoma isti, kakor na robih hanaških rokavov iz Tovačevskega in Kroměriskega kraja. V Sackenovem delu „Das Grabfeld von Halstatt“ je posebno mnogo ornamentov, popolnoma enakih ornamentom moravskega narodnega vezenja. Tako so med pomniki Halstat-

skimi bronove spono, katerim so popolnoma podobni ornamenti, vezeni na hanaških krstnih platnih iz Nakla, in to kakor glavni motiv celega vzorca. Tudi ornament, s katerim je nakičen bronov kotel iz Halstata, nahaja se v mnogih varijacijah v moravskem vezenju lanžhotskem. Tudi Halstatsko bronasto zaponko (spínadlo), sestavljeno iz štirih krivulj, nahajamo jako krasno vezeno pogostoma v valaškem vezenju. Tudi okrasni bronov plešek, najden v močvirju pri Viddingu v Šoreih, je jako podoben vzorcu, veznemu na slovaškem robu iz Dolnjih Dubňan. Na hanaškem krstnem platencu (uvodnici) iz Kastelca pri Prostějovem je glavni ornament podoba naramnika (armring), kateri je očividno podoben prastaremu naramniku Moguškem (Mainz). In tako zvane „mašice“ (kocourki), vezene na oplečih (modrcih) hanaških iz Nakla in Příkaz, ali niso podobne popolnoma bronovemu naramniku, ki je bil najden tudi pri Moguču? In naši vezeni „kovači“ (kovaře) priljubljeni ornament na oplečih Nakelskih, glej, te zopet nahajamo na bronovem prastarem ščitu slovanskega izvora, ki je bil izkopen v nekdanjih zemljah polabskih Srbov pri Devinu (Magdeburgu). Zavojiti ornament, všit na broninih sponah iz nekdanj slovanskega Meklenburga, je jako krasno vezeno na predpasnikih slovanskih iz Dolnji Dubňan iz Kyjovske okolice. Ukusni vzorec Kyjovske rutice nahajamo na bronini skledi iz Moguča.

Starejši rokavi valaški iz Zlina imajo uvezene ornamentalne vzorce, kateri so podobni okrašenju prastarih posod nekdanjih slovanskih Glinjanov polabskih.

Primerjajoč dalje predmete v delu barona Sackena, našla sem še te podobnosti z vzorci naših veziteljic.

Tako imenovani pajek, nahajajoči se pogostoma v slovaškem vezenju, je popolnoma jednak bronini sponi, najdeni v Halstatu, in pa glavni motivi vzorca uvezenega na hanaških krstnih platencih iz Senic in Nakla, ali ni popolnoma podoben tej sponi? Drugo jednostavnejšo podobo pajka našla sem uvezeno na slovaški plati; ta oblika je zopet podobna ornamentu, všitemu na okrasnem plešku železne pasne spono, izkopane tudi iz Halstatskih grobov. Starine izkopane po mojém očetu dr. Wanklu v vilenici (jami) Byče skale, okrašene so z vzorci, popolnoma sorodnimi naši narodni ornamentiki. Tako je n. pr. ornament iz dna žrtvenika, najdenega v Byči skali, uvezen na šestdesetletnem valaškem krstnem platencu

iz Hutiska, hranjenem v zbirkah našega muzeja. Očalni ornament je mnogokrat uvezen na hanaških robih. Na slovaški zavesi za otročnice iz Kobyl, 200 let stari, uvezena je podobna spone z iglo in ključavnico; ta vezena spona spominja na broneno iglico, najdeno v grobu pri Heidensheimu nedaleč od Grünstadta na Bavarskem.

Črtasti ornament, kateri pogostoma krasi pepelnike (urne) in prahistorične bronaste predmete, dobivamo mnogokrat uvezeno na predpasnikih in robih iz okolice Hyjova in Hdonina. Jako priljubljeni so v našem vezenju in v obče v slovanski ornamentiki volčji zobi s krivuljami, katere vidimo tudi na pepelniku, najdenem v mogili pri Wiesu na Štajerskem. (Mitteilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien 1885. V. Radimsky u. I. Szombathy, Urgeschichtliche Forschungen in der Umgegend von Wies in Mittelsteiermark). Dopolnilne geometrične ornamente, kateri so v našem narodnem vezenju posebno karakteristični, nahajamo tako rekoč vse bodisi na pepelnikih ali na prahistoričnih bronzi.

Ta podobnost ornamentov, kakor tudi celih podob arheoloških predmetov z našim narodnim vezenjem, kakor že rečeno, ne more biti slučajna. Dá se razjasniti le s tem, da so bili v praveku bronovi nakiti, okrasne prstene posode in vezenje jedno poleg drugega istodobno pri slovanskem na-

rodu. Vsled navedene podobnosti onih pomnikov z našim vezenjem dá se z vsem pravom reči, da so ti vsi slovanski pomniki.

In ko se pri nas in drugod po srednji Evropi posebno ornamenti na bronzi tako zelo vjemajo z našim vezenjem, pač se zaman trudijo nekateri učenjaki, pripisovati te bronze Keltom, kateri brez dvojbe še tu nikdar bili niso. Ti bronzi so tako slovanski, kakor naše vezenje, in tudi Halstatske izkopanine in starine pokažejo se kot slovanske, kar je dokazoval že Šafařík.

Zanimivi so na hanaških krstnih platenih tudi napisi, zloženi večidel iz nečitljivih črk. Ti napisi so nameščeni vedno na določenem mestu pri koncu krstnega platenca. Nekateri pismenke so podobne cirilskim črkam; zato je dovoljena supozicija, da so za cirilometodejskih dob vezli na krstnih prtičih nabožne pregovore in reke, ter da so se sledovi o tem ohranili do naše dobe. Na nekaterih krstnih prtičih pretvarjene so te pismenke v vrstne ornamente ali v plote. Videla sem krstni prtič iz Penčic, kateri je imel na svojih koncih pet vrst ornamentovanih pismenk, nad katerimi je med dvema črkama podobna znakoma uvezen lep križ. Tu in tam nahaja se na krstnih prtičih (úvodnicah) tudi sekáček križ.

Ruske drobtinice.

Съ миру по ниткѣ, голому рубаха.

Govoré o „ruskem delu v privislinskem kraju“ trdi dopisnik „Mosk. Véd.“, 20 feb. t. l., da luteranstvo predstavlja celo bolj nevarno opozicijo pravoslavlju in monarhičnemu načelu nego zapadnorimski katolicizem, kar se vidi na primeru rastočega razvitja štundizma na jugu Rusije“.

„Новое Время“ javlja, da se baje pripravlja strijk ameriškanske „Standard Oil Company“ in Rothschilda. Dogovorile da so se te trdke, da bodo cene petroleja naznačevale po dogovoru in prodajale ga tudi po dogovoru vsaka v svojih krajih. A bakinske in batumske izvozne trdke boječ se čakajo tega dogovora — štrajka, kateri bi zadavil vse male konkurente. „Tu imamo nasledke inostranega kapitala, ko smo ga pustili v svojo obrtnost (Mosk. Véd. št. 36 t. l.)“.

V srednji Aziji se goji že od davna pavola. Ko so Rusi dobili ta mesta, mislili so koj, da bi se to gojenje razširilo in uredilo po najnoveji izkušnji posebno Severne Amerike, odkoder so tudi semena dobivali in zasejali precej njiv. Hoteli so najprej omejiti uvoz inostrane payole (r: бумара). Dosegli so to vsaj nekoliko do sedaj, in iz Buhare odpravili so celo letosi 300 kip (bal) za poskušnjo neki južno-francoski predilnici: to je bila prva pošiljatev srednje azijske pavole na zapadno-evropska tržišča. A iz Moskve poslali so letosi 4500 pudov ovčje volne tudi neki francoski volnopredilnici. Ako bodo kupci zadovoljni, bode se trgovska vez tudi v tem pogledu razvijala dalje, in z njo jačala se tudi vez s francoskim narodom. Z druge strani pa so samo meseca januarja t. l. v Perzijo in rusko Azijo odpeljali iz Rusije 300.000 pudov sladkorja.

„Jednaki vzroki, jednake posledice“, to je resnica, ki se posebno rada potrjuje v — nesrečah. Sedaj že povprek znamo precej dobro, da gospodarstvo pada, pada stalno, rekli bi na celém svetu — četudinaravnost tají kristijanstvo v ime zapadno-evropskih znanostnih in

se prideluje kje kaj več. Iz statistike vemo, da na hektaru rodi na Angleškem največ in sicer: pšenice 28,00, ječmena 31,53, ovs 33,10 ali krompirja 14,85. V Avstriji: pšenice 14,12, ječmena 8,90, ovs 18,99, krompirja 7,50. V Združenih državah: pšenice 10,90, ječmena 18,76, ovs 21,95, krompirja 5,90. V Rusiji pa: pšenice 8,10, ječmena 7,33, ovs 13,90 in krompirja 6,10. V Rusiji rodi torej na hektarju najmenj. Da pa vendar pridelajo tam vsako leto mnogo tudi za izvoz, prihaja odtodi, da so prisejana velika prostranstva in med njimi veliko tudi — novin (prvič preoranih zemljišč). Ko bi tega ne bilo, bilo bi zemljedelje veliko bolj na slabem nego je. Kajti tudi Rusiji se je ta vrsta narodnega gospodarstva zanemarjala se strani vlade in inteligencije. Še Katerina II. je dejala, da so „prvi in najkoristnejši obrtniki v državi zemljedelci“. Ali potem so prepustili kmetovalce gospodarje samim sebi, njihovim silam in sredstvom in podpirali obrt ter kupčijo — kakor drugodi. Sedaj pa spoznavajo, da ta zapuščenost najvažnejše narodnogospodarske grane ne more imeti dobrih nasledkov. Hočejo pa pomoči s kreditom za poboljšice (melioracije). Minister državnih posestev sklical je posebno poverjenstvo, da reši to vprašanje. Bolje pozno nego — nikoli.

V razpravi „Русскій національнй идеалъ“ Vlad. S. Solovjev posebno poudarja, da morajo Rusi „truditi se nad osvobojenjem Rusije od javnih društvenih krivic, od neposrednih nasprotij kristijanskemu načelu... Da se kristijanski rešé vsa postavljena narodna in verska vprašanja, na to obvezuje Rusijo njen pravi narodni ideal“. To je jako lepo in tudi resnično. Ali je gotovo resnično tudi to, kar pisatelju odgovarja I. Nikolajev, „da neposredno nasprotje kristijanskemu načelu je pri nas v tem, da tako zvana inteligencija

filosofskih idej". Za to misli kritik, da se borba mora vesti najprej s tem neposrednim tajejem kristijanstva. „Kako bomo pa drugače po kristijanski rešavali razna vprašanja z društvom, katero ne veruje več v kristijanstvo, pa misli, da je vera predrazodek, ki se je preživel, pojav življenja bogoslovne dobe? Zato kritik ne odobrava napadov Solevjeva na Dostojevskega, ki je v polemiki z Gradóvskim trdil, da je bolje rusko „samoderžavije“ nego evropski parlamentarizem, da mora in bo imelo biti samoderžavije navdahneno kristijanskim duhom, parlamentarizem pa da je že po svoji ideji izraz ne žive, mari le mehanične pravice, osnovane na realnem faktu mehanične večine in manjšine. Pač pa sam Dostojevskij zato načelno ni tajil potrebe društvenega dela in napredka, četudi je najbolj poudarjal potrebo, da posameznik živi po kristijanski.

Govoré o približenju Taaffeja k Nemcem, mislijo „Mosk Véd.“ (št. 36 t. l.), da tako stopa Avstrija na svoj zgodovinski pot: „ta povrat vrnil bi Avstriji preobladajoči pomen v srednji Evropi in zagotovil bi jej na vselej prijateljstvo in podporo njene mogočne vstočne sosedke (t. j. Rusije)“. Ali ni zanimiva ta izjava in daje misliti posebno nam Slovanom? Saj kar tako na veter pač ni vržena, da jo nosi po političnem svetu? — V isti št. „M. V.“ govori Varšavski dopisnik o misli „Poznanjskega Dnevnika“, da bi se imela vstvariti poleg Rusije posebna slovanska federacija. Rusija bi oddala nekaj gubernij, da bi Poljska zopet protežala se „od morza do morza“, a zato bi pa Rusija bila pokroviteljica te slovanske federacije, „ali bi pa izgubila vsa slovanska sočutja“. Dopisnik misli, da bi to bila „Pan. Poljska“ starih časov, „katere da si ne želi noben pravi Slovan, noben pravi Rus, noben pameten Poljak“.

Vemo, da nekaj časa ruska literatura v obče ni marala za ideale, in je šla predaleč. Sedaj čutijo to ljudje različnih nazorov in govore, da brez idealov ni možno živeti, da bi društvo brez njih razpalo se in segnilo. O potrebnosti idealov so vsi prepričani, ali kaj je ideal, o tem pa niso složni. A ravno ta sedržaj ideala ali pojem o njem ima odločno važnost. Težnja za idealom v obče je gotovo nekaj vredna: ona pripravlja človeški um in srce zanj, ona je kakor izorana njiva, ki le — semena čaka. Navadno radi govorimo o pravici, o dobrem, lepem, o resnici — tako v obče. Kaj pa je pravica, dobro, lepo, resnica, to si morda mislimo ali pa tudi — ne. Res je malo ljudi med nami, kateri ne bi spoštovali resnice in dobrega ali vsaj — čutili srcem, Saj to je važno, da mi ljudje ne mislimo samo, mari tudi čutimo, in da je skladno razmerje med tema sposobnostima jedno iz glavnih uslovij zdravega razvitja posamičnika in celih narodov, kakor je neskladno razvitje provzroče-

valo veliko nezdravega v življenju narodov. Ako bi pri nas kdo pregledal našo literaturo gledé na vprašanja o dobrem, lepem, resnici, našel bi — to še pač gotovo — da vsi pisatelji govoré o tem veliko bolj, da skoro izključno, na osnovi čuta t. j. srca, a veliko menj misli t. j. razuma, da pravega razmerja še — ni. Pač je: tam je, kjer se čuje in čuti glas Večne Resnice, Večne Lepote, Večne Ljubezni, ta glas globokega prepričanja in čuta? Čuje se redko prav, čuti pa še bolj redko — gotovo pa večkrat med prostodušnim narodom nego med nami kulturnimi izvoljenci. Da, tu bi tudi nam trebalo več „prostodušja“, menj ponosne zaljubljenosti — v kumire, katere čestimo danes, jutri pa jih vržemo v kot. In kako jih čestimo posebno mi Slovani? Tako, da v strastni zaljubljenosti v nje brata, ki ne čuti kakor mi, grdimó, kolikor le moremo, da mu večkrat jedva priznajemo, da je človek. Kdor ima nek pregled slovanskega razvitja od starih časov pa do sedaj, pritrdi, da je vedno bilo in je tega — preveč, veliko preveč.

Višnegradskij dogovarja se s Pariškim Rothschildom o 3% posojilu: to je najvažnejši dogodek v evropskem fin. življenju. Udeležiti pa se hočejo pri tem posojilu tudi Berolinski bankirji po tečaju, po katerem nedavno ni 5% — niso hoteli.

V Rusiji hočejo izdelati nova pravila, kako bismela kupčijska podjetja prehajati v druge roke. Do sedaj je bilo to prav lahko, in upniki so velikkrat gubili svoj denar. Zato so pa obresti od glavnice, posojenih kupcem, morale biti opredeljene tudi z ozirom na to nevarnost, t. j. moral se je jemati postotek za „riziko“. Glavnice so bile torej drage. Tujci, delajoči s 5% dobička, izhajali so, ker so imeli kredit za 3%-4%. A domači morajo plačevati povprek 7%-8%. Sedaj bodo nova pravila imela povečati varnost glavnice, vsled česar se obresti zmanjšajo, in ojača domača kupčija.

Ruska državna blagajna ima sedaj kovanega zlata in srebra za 400 milijonov. Zato Rusija vspešno konvertuje svoje dolgove in tudi izplačuje. Tako zvano holandsko 5% posojilo (od l. 1798) znaša sedaj še 26.600.000 hol. zlatih (goldinarjev). Nekaj odkupi Anglija, nekaj Rusija in sicer v obrokih tako, da n. pr. Rusija za 1. poluleto t. l. plača obresti in pogašnja (amortizacije) vkupe 11 mil. kovanih rubljev. Ostane torej kovine v blagajni — dovolj.

Posebno poverjenstvo je pretresalo ponudbe gledé melioracijnega kredita pa je zaključilo, da ne bodo privatne banke dajale sredstev za ta kredit (one bi počasi rusko zemljedelje lahko dobile v oderuške svoje roke). Ta sredstva bode dajala državna banka.

C.

ELEGIJA.

Čuden dandanes je svet, razpasti bo skoro se moral,

Reve, nadloge, skrbi, stiske, nevolje povsod.

Jaz delam, trudim se, trpim od zore do mraka,

Malokatera mi noč daja pokoja dovolj,

Trudi se kmet, a uživaj gospod, sedaj je postava,

Lepa postava je to, dobra za reveže nas.

Tako je kmet modroval za mizoj pri kupici vina,

Vinom grejoč si srcé, vinom vedreč si glayó.

Res je težaven tvoj stan, moj kmetič, strašansko težaven,

On ni brez truda nikdar, dokaj trpljenja je v njem.

Brizno je spravil tvoj trud seme v obdelano zemljo,

Seme izklijé se, nagloma raste lepó,

Nekaj je mesecev proč, in bujno je silje po njivah,

Setev je tebi zaklad, ker bo dobiček iz nje.

Ni še minola pomlad, ti režeš in kopaš gorice;

Kaže na silji se klas, snuje na trti se grozd;

Klasje se že rumeni ter zrnja obilo obeta,

Misli na žetve čas kmet zadovoljen, vesel;

Grozžje ocvelo je že, vse jagode lepe okrogle,

Kmetu prijeten so up, radost mu obetajoč.

Suša pritisne močno. Kot žejen popotnik v puščavi

Hladne si vode želi, zemlja po dežju hlepti.

Nébo pokrije oblak, zasliši se daleč grmenje,

Silno podpihne vihar, kaže za bliskom se blisk.

Strela pelisne na tla, in toča se vsuje na zemljo,

Veje drevesom klesteč, strašno ropoče po njej,

Teža ledene moči polopka gorice in polje.

Kje ti je nade sedaj? Kje je tvoj sladki up, kmet?

Grozna nesreča! Zaman, ah zaman potlačen vzdihuješ,

Dvom ti razjeda, solze srce ti sili v oči.

V stiski grozenski živiš, a vendar nikdar ne obupaš,

Mišliš si: Bog mi je vzel, Bog bode zopet mi dal,

Zrnje pobilo je vse iz oblakov zrnje ledeno,

Ako boš sejati htel, semena kupil si boš,

Lep in vesel je tvoj stan, če so le leta nehuda;

Ti pošteno živiš, posel svoj opravljajoč.

Toda ogiblji se pravd, teh pijavic vsakega stana,

Pravda najhujši udar, tebi največi je kvar.

A ne ogiblješ se jih, prerad neprestano se tožiš,

Tratiš v pisarnah svoj čas, smeje se tebi gospod.

Ako obrne se kdo z oralom na tvojem zemljišču,

Škodo ceniti si daš, nagloma tožit ga greš,

Doktorju vse izpoveš. Na mestu je poverjenišvo:

Doktor, okrajni sodnik, ž njima svedoki, pisar,

Dolgo se pričajo tam, a ko se objavi razsodba,

Skoro, za čudo, vsekdar plačata kmeta oba.

Pravda s početka ti, kmet, odžene iz hleva živinče,

S časom poseka ti gozd, s časom zemljišča gre kos,

Malha beraška slednjič od pravde je tebi dobiček,

Tujega kruha britkost zživaš življenja vse dni;

Torej se pravdati naj zbok vsake neznatne krivice,

Ki ti jo sosed stori, ne vedoč skoro, kakó,

Pravde najmanje se boj, nje boj se kot črnega vraga;

Pravda le malokdaj komu je v kako korist;

Polje, vinograd si svoj obdeluj srčno zadovoljen,

To ti najlepša korist, to ti je sreče izvor.

Božidar Flegerič.

HNBA.

По нивѣ прохожу я уакою межою.

Поросшей кашкою и цыпкой лебедой.

Куда ни оглянусь — повсюду рожь густая;

Иду — съ трудомъ её руками разбираю.

Мелькаютъ и жуужаютъ колосыя предо мной.

И колятъ мнѣ лицо. Иду я наклоняясь,

Какъ-будто бы отъ пчѣлъ тревожныхъ отбиваясь,

Когда, перескочивъ чрезъ ивовый плетень,

Средь яблонь въ пчельникѣ проходишь въ ясный день.

О, Божья благодать! О, какъ прилечь отрадно

Въ тѣни высокой рязи, гдѣ сыро и прохладно!

Заботы полные, колосыя надо мной

Бесѣду важную ведутъ между собой.

Ихъ внемля, вижу я — на всѣхъ полей просторѣ

И жницы, и жнецы, ныряя точно въ морѣ,

Ужъ вижутъ весело тяжелые снопы;

Вонъ — до зарѣ стучать проворные цѣны;

Въ амбарахъ воздухъ полнъ и розана, и жѣда;

Вездѣ скрываютъ возы: средь шумнаго народа

На пристаняхъ кули валяются: вдоль рѣки,

Гуськомъ, какъ журавли, проходить бурлаки.

Нагнувши головы, плечами наирая

И длинной бичевой по влагѣмъ ударяя.

О, Боже! Ты даешь для родины моей

Тепло и урожай — дары святые неба:

Но хлѣбомъ золота просторъ ея полей,

Ей, также, Господи, духовнаго дай хлѣба!

Уже надъ нивою, гдѣ мысли съжжена

Тобой насажены, повѣяла весна,

И непогодами нестугбленныя зѣрна

Пустили свѣжіе ростки свои проворно.

О, дай намъ солнышка! пошли Ты вѣдра намъ,

Чтобъ вырѣлъ ихъ побѣгъ по тучнымъ бороздамъ!

Чтобъ намъ, хоть опершись на вьюковъ, стариками

Притти на тучныя ихъ нивы подышать,

И, позабывъ, что мы ихъ нивы подымали,

И, позабывъ, что мы ихъ полили слезами,

Промолвить: „Господи! какая благодать!“

A. N. Majkov.

Jedna knjiga i dva koledarja.

Патріархъ Фотій (891-1891). Сочинение проф. И. В. Платонова. 146 стр. въ болѣ. Москва 1891 г. Цена 1 р.

To delo je izšlo neposredno pred tisočletnico slavnega patriarha Fotija i sliši prof. Harkovskega vseučilišča I. V. Platonovu. Prof. Platonov je prav za prav prvi spregovoril o minoli 6. februarjari tisočletnici. Pred nekimi leti je namreč priobčil članek o delavnosti Fotija. Ta članek se je pojavil v „руководствѣ для сельскихъ пастирей“. Tam je tudi pokazal, kakó Fotija časté Grki. Tudi rečeno delo je g. Pla-

tonov uže davno pripravljaj k Fotijevemu jubileju, pa grenka osoda ni dala gorečemu častilcu velikega Fotija dočakati si slavnega dne: g. Platonov je umrl v Harkovu 26. avgusta 1890. leta.

Izdanje tega predsmrtnega dela prevzel je prijatelj umrlega, znani zastopnik česti pravoslavnega duhovništva I. M. Palinpestov. To delo bilo je okončeno v 86.-87. letu življenja učenega profesorja. Odlikuje se z maso novih svedenj, katera so tukaj v prvič zagledala beli dan. Slog je preprost

in lahko umeven. Misli so zrele in jedrnate. Prešinja jih iskreno čustvo spoštovanja k velikemu boritelju za vero i cerkev. Pisatelju rabili so vsi viri pro i contra znamenitega patriarha. Navaja jih v predgovoru svoje knjige i posebno presoja i ocenja kritično. Iz njih priobčuje najbolj karaktristične odlomke, kateri nam rišejo osebo Fotija i ta vtis, koji je imela ta velikanska ličnost na svoje prijatelje in neprijatelje. Zgodovina patriarha pripoveduje se v naslednjih zaglavjih: Položaj rečij do Fotijevega patriaršva, Fotij kot patriarh, Fotij v odstavki i pred sodbo zbora, Fotij v izgnanju, Fotij pa le patriarh, novo i vedno izgnanje Fotija i njegova smrt. V 9. glavi razsmatra se misijonska delavnost Fotija, v 10. pa njegova učena dela. Poslednji dve glavi govorite o veljavi i zaslugah velikega patriarha. Na prvem listu je podoba Fotijevega. Sedi na katedri v duhovni obleki i blagoslovi svoj ljud. Ta podoba je vzeta, kakor pravijo „Церков. Вѣдом.“, iz Amfilohij grškega učenjaka Sofokla K. Ekonomida. Kakor vidite, življenje i delavnost znamenitega Fotija predstavljena je na široko i mnogostransko. Ta knjiga bo zares koristna vsem, koji hočejo o patriarhu Fotiju znati kaj več, nego da je bil Fotij samo „shizmatik“.

Dobro znani protojerej (župnik) I. Naumović je pa izdal „православный народный календарь на 1891 г.“ Ta koledar ruska kritika, duhovna i svetna, jako hvali. Razpada na nekoliko oddelov, med kojimi prvo mesto zanima cerkovna pratika, katera se pa odlikuje od drugih podobnih pratik v tem, da predlaga razen objasniti na evangelje vseh nedelj i praznikov velikih v teku vsega leta še popise življenja največih svetnikov pravoslavne cerkve, poučne izreke svetih očetov i učenikov cerkovnih. Tudi ima predalček za preproste, pa globoko npravne besede o krščanskih čednostih, kakoršne so: prijaznost, postrežljivost, gostoljubnost, hvaležnost, miroljubje etc. Zatem sledita oddela občinski i gospodarski. Ta bosta menda najbolj koristna i všečna pravoslavnemu prostoljudinu. Članek o ljubezni k domovini dela čest i slavo g. Naumoviću. On pač jasno kaže, da njegov pisatelj ni ruski Rus, a da je prišel iz dežele, v kateri ljudje bolj umejo, kaj se pravi ljubiti svojo domačijo, i kako jo moramo ljubiti... Svetejši sinod razposlal je po jeden eksemplar te knjige vsemu pravoslavnemu duhovništvu. To vam je za vsem nov, prevažni i preumni korak naše duhovne vlade. Tudi zamejni slovanski svet mora se mu čistotno radovati. Očka Naumović izpil je polno čašo spečifično poljske cerkovne i državne modrosti, ali najkrutejše tiranije, katera ga je bacnila iz okvirov njegove domovine k svojim najožim bratom po krvi i jeziku. Da si g. Naumović ni bil prvi, ni bil tudi poslednji iz teh, katere je sprejela i še sprejme pod svoje peruti mogočna mati zatiranega Slovanstva, vendar pa se je izgnanje tega za slo-

vansko delo jako zasluženega starca — borca zvršilo s posebnim pompom: njegova „veleizdaja“ se še ni i se tudi še ne bo skoro izjavila iz pameti slovanskega političnega siromaštva... I ta slovanski trpin bo zanaprej besedoval z ruskim duhovništvom, z ruskim narodom o domovini, o domoljubju i teh ranah, katere mu je vsekal izza plamenečega rodoljubja religiozni i politični poljski fanatizem, govoril bo z zrkalnega Dnjepra, iz velikolepnega Kijeva, kjer zdaj živi gosp. Naumović. Seveda njegova beseda ne prepada zaman. Knjižica velja samo 30 kopejek.

„Славянскій календарь на 1891 годъ.“. Pod tem zaglavjem izdalo je nedavno Petrograjsko slovansko blagotvorno društvo svoj koledar za tekoče leto. Če se ne motimo, to ni prva poskušnja, h koji je pribeglo društvo, da bi bolj razširilo svoj delokrog med Slovani, kakor ruskimi, takó med zamejnimi, da bi izdatnejše prebudilo interes k slovanski reči v ruskem obrazovanem občinstvu. Društvo je podobni koledar izdalo tudi za prošlo leto, pa vspeh tega dela menda ni bil velik, inace bi ga uredništvo „Slav. Izv.“ ne bilo razposlalo koncem leta (!*) svojim naročnikom v podobni nagrade. V prošlem izdanju je nekoliko životopisov naj bolj znanih slovanskih učenjakov i rodoljubov, med koje so iz Slovencev po resnici prišteli g. dr. Kreka. V sedanjem izdanju podobnih biografij uže ni več, da si je tvorina sploh jako zanimiva i raznorodna. Poglejte nekoliko zaglavij, katera so po mojem najbolj važna: O pravoslavni cerkvah, kakor ruskih, tako i drugih Slovanov; samostani pravoslavni v Rusiji, Srbiji, Črnogoriji, Bolgariji etc.; statistične date o slovanskih katoličanih i protestantih; vojne sile ruske i družih slovanskih držav, slovansko novinarstvo; take novine, katere zagovarjajo Slované, pa izhajajo v drugih jezicah; knjižno delo i izdatelji v Rusiji i drugih slovanskih zemljah; politična, literaturna, pevska društva slovanska; vspeh ruskega jezika v slovanskih zemljah etc. etc. Iz navedenih zaglavij je pač jasno, da je ta knjiga potrebna vsem, koji se bavijo s slovanskim književnim delom, novinarstvom, slovesnostjo itd. Ljudje, kojim je draga slovanska reč, morali bi razširiti objavo o tej knjigi, tembolj, ker je dostopna tudi nebotatim: kajti velja samo en rubelj. Naroči si je vsak lahko, kakor i koledar g. Naumovića, čez slovanski knjižni sklad v Petrogradu, po Nevskem prospektu, doma N. 74, pri dobro vam uže znanem g. Kronoslavu Herucu. Koledar Petrograjškega blagoternega društva pripomogel bi lahko slovanski vzajemnosti precej i precej, če bi se ž njo več ljudij bavilo resno, ne pa samo v napitnicah...

Božidar Tvorcov.

(*) Nam se je godilo blizo takó, in letošnjega koledarja tudi nismo še dobili. Op. ur.

Drobiž,

ki smo ga omenili v 6. št. „Sl. Sveta“, je nabral Peter Samotar, ki je identičen s slovenskim pesnikom in pisateljem Jos. Stritarjem. Ta „Drobiž“ se razsiplje na mnogotere strani. Razmerno največ ga dobivajo delavci, potem pojedinci in razne skupine na Slovenskem. Naposled se ponavljajo v nekaterih kiticah tega „Drobiža“ tudi stare Stritarjeve misli, ki jih on ima o Slovanstvu. Novo in nam nepričakovano je pa to, kar izjavlja v jedni kitici kot grajo načela in namere približevanja slovenskega književnega jezika k drugim slovanskim jezikom, potem pa, kar izraža v drugi posebni kitici o cirilici.

O delavskem in socialnem vprašanju se izraža Stritar pravilno, povoljno in blagohotno. V smislu kritične ekonomije za jednaki trud jednako odškodnino. Tudi gledé na predsodke o delu z glavo primerno vpraša in poučno odgovarja: „Kaj nisva delavca obá? Z glavo jaz delam, ti pa z dlánjo; Kedó zastónj kaj nama dá? — Za jed se trudiva vsakdanjo“. O gospodarskem stanju na Kranjskem meni naš „Samotar“: „Na Kranjskem kmet živi trdó. Pridelka malo, mnogo truda! Da se živi takó — takó — To je, ker ni v deželi juda“!

O naših političnih nazorih sodi: „Slovenija zedinjena“! Gotovo! združimo nje kose! A predno je zaklinjena Nje meja, mi zedinimo se“.

O Slovanih v obče pa: „Lahkó močan bi bil Slovan, Saj menim, da ga je zadosti; A vsak na svojo vleče stran, Vsak svojo vedno hoče gosti“. Slované označuje: „Strah svetu bil je Džingiskán, Za sabo puščal je puščave; Preblag za tó si ti Slovan, Ti take ne želiš si slave“. Dalje „Rešitelj svetu bodi ti, Slovan, najblažji med narodi; nov evangelij se uči, Ti njega blagovestnik bodi“! In v poslednji kitici (135): „Med narodi miruj prepír, Zavladuj nam samarijanstvo; Krivici vojsko, krotkim mir, Pravico vsem! to je slovanstvo“.

Kitica (103) se glasi: „Prej „brali“ smo, zdaj „čita“ se: „Povestnica“, — prej zgodovina; „Zrak“ ali „vzduh“? borita se Taistega očeta sina!“

Naposled kitica (113.) v cirilici je ta-le: „Cirilico, vi sodite, Vse bolečine nam ozdravi; Na sever pónjo hodite, Čemu? še tam nič ne opravi“!

Ti dve kot zadnji od nas navedeni kitici ste nas v resnici iznenadili; v interesu Stritarjevega imena, kakor v interesu stvari bi bili mi radi videli, da bi se ne bili spravili v javnost. Stritar je s tem z nova dokazal, da se kljubu idejalnemu mišljenju o Slovanstvu vendar ni učil temeljito o podstavah, zakladih in pomenu teženj tega Slovanstva. On zameta načelo približevanja Slovencev v jezikovnem, sosebno leksikalnem pogledu k ostalemu Slovanstvu. S tem postavlja sam sebe v protislovje, ko očita Slovanom neslogo, torej

obsojuje njih separatizem in partikularizem. On sam v jedni kitici obsojuje tujke v slovenskem jeziku, češ, da pisava naših pisateljev je v obče „Od samih tujk marogasta, Da pravi močnik ni, ne kaša“. In vendar. teži leksikalno približevanje po tem, da bi se zmanjšalo število takih marog. Kajti izposojevanje slovanskih slov, prirojenih specijalnim slovanskim pisanim jezikom, ne slabi teh jezikov, temveč jih krepeča, ko odstranjujejo s tujim leksikalnim gradivom tudi tuje gramatične oblike ali vsaj ostanke teh oblik. Tako načelo približevanja pobijati pomenja toliko, kakor gojiti literaturni in od njega zavisni drugih vrst separatizem, pomenja postavljati se na stališča, katera so zakrivili manjšim narodom slovanskim, ki so jih umetno vzgojevali do navdušenja za sprejetje in naposled do dejanskega vsprejetja posebnih omejenih narečij, s pomočjo katerih gospodujejo dandanes nad njimi kot nad zanimivimi naroditci („interessante Nationen“). Slovani, ko se povračajo k načelu približevanja sosebno v leksikalnem pogledu, vedó dobro razločevati med vsprejemanjem nespremenljivih leksikalnih oblik pojedinih slovanskih narečij in vsprejemanjem teh oblik, prirejenih po slovniških zakonih, veljavnih za vsako pojedino teh narečij. Ravno s tem krepijo svoje jezike, ko iztrebljajo tujke, katere bi bile drugače neizogibno potrebne. Zato se hudujejo politični in narodni nasprotniki tudi slovenskega naroda nad nami, ker očitajo našemu jeziku, kakor da bi ga ne umele širše množice, češ, da je mešanica iz slovanskih jezikov. To jih jezi, ker ne morejo več in z vspehom natvezavati, kakor da bi bil slovenski jezik sestavljen bolj iz nemških slov, nego slovanskih in v obče slovanskih.

Se ve da Slovani pri približevanju drug drugega v slovanskem pogledu ne postopajo še po jednotnih glavnemu, principu podrejenih načelih, in Slovenci sami so se od začetka izhajanja „Novic“ v raznih obrokih te dobe držali različnih načel; ali glavni princip ostane vendar veljaven, in torej zaradi raznih bolj ali manj srečnih in ponesrečenih poskusov ni zametati glavnega principa, ki slovanske jezike ne popolnjuje samo z lastnim leksikalnim blagom, ampak tudi približuje te jezike tam, kjer so se razlikovali na škodo tem jezikom samim, brez potrebe in na škodo vzajemne umljivosti. Nazor, kakor ga je zabeležil naš zaslužni pesnik in pisatelj, pa naravnost pobija princip in dosledno dobiček, ki očitno prihaja slovanskim jezikom od njega.

Jednako in še več nevednost je razkril pesnik Stritar v svojem „Drobižu“ z obsodbo pomena cirilice in vsled tega z obsodbo teženja zapadnih Slovanov po rabljenju cirilice. Kdor hoče soditi o cirilici, ki je jeden največih zakladov in živih branikov slovanstva v obče, mora poznati politično in kulturno zgodovino onih, ki varujejo ta zaklad, ki se zanj potegujejo, in ki se z njim ponašajo nasproti velikim literaturam civilizovanega sveta, in to z največjim pravom. Poznanje te obširne

zgodovine ni lahka stvar; slovanstvo ni šala, da bi se moglo s frazami govoriti o njem, in kdor ne more premagati težav, ki vedejo do povoljnega razumevanja tega, kar spada pod pojem slovanstva, je mnogo modrejši, ako ne kaže svoje nevednosti niti v pesmi, niti v prozi, in zato odkrito obžalujemo, da je zašel Stritar v svojem najnovejšem delu na polje, za katero se ni oborožil, da bi se bojeval na njem. Slovani so si o cirilici popolnoma jasni, jasen si je o njeni važnosti celó sam — *Bismarck*, in sicer tako dobro, kakor o

pomenu onih pismen, katera rabijo Nemci kot svojo svojstvenino. Ne radi, ali po svojem preverjenju in svoji dolžnosti odločno zavračamo take krive nazore, ki so posebno *dandanes* škodljivi toliko bolj, kolikor večji je avtor, ki jih širi.

Drugače pa priporočamo „Drobiž“, najnovejši proizvod našega pesnika in pisatelja, mislečim Slovencem, da si ga ogledajo sami v pouk in zabavo.

Fran Podgornik.

Ogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

O novoslovenske kirilici. Vrla Goriška „Nova Soča“ pisala je v zadnji svoji številki to-le: „Slovanski Svet“ začel je letos prinašati pesmi in druge sestavke v cirilici. Objavil je že več srbskih in ruskih pesmij, s čemur gre na roko tistim Slovencem, ki čitajo in umejo tudi srbski in ruski, kar ni Bog ve, kaka težava. V zadnji številki je objavil tudi Gregorčičevo pesem: „Kmečkej hiši“ v cirilici. Toda odkritosrčno rečeno, mi se nikakor ne moremo ujemati s pravopisom, ki se nam na ta način namerava uvesti. Ako hočemo pisati slovenski jezik s cirilico, posnemajmo Srbe in ne naletimo na nikake pravopisne težave, ki bi ovirale take težnje.

Mi smo za odkritosrčno to izjavo dragej naše sestre na Goriškem prav zahvalni, ker vidimo, da se ona načeloma ne protivi slovanskemu našemu stremljenju, in da je ona celo veleprijazna cirilici. — Na kolikor dostaje se pa njenega mnenja, da bi imela srbska kirilica rabiti tudi novejši slovenščini, pristavljamo jej k svojim приметbam v zadnjem „Slov. Svetu“ še to-le v blagosklonno razmotrenje:

Stefan Vuk Karadžičeve „graždanice“ nismo se mogli oklenoti, ker je, kakor se vsaj nam dozdeva, nedostatna ne samo za našo slovenščino, temuč celo za srbščino, in morda bi umestno bilo, da se ona, zlasti na kolikor se dostaje glasov *а, ж* in *ѣ* povrne v poprejšnje stanje, saj glasi se

a) srbski E n. pr. v besedah: земля (terra), жена (mulier) gotovo drugače, nego v besedah: аер (gener) kneз (princeps);

b) srbski y n. pr. v besedah: myxa (musca), yxo (auris) povsem drugače, nego v besedah: рыба (lana), ali myж (vir) ino vrh tega

c) končalo bi pismeno *ѣ* vse nekrvavo sicer, ali vendarle ljuto vojevanje med dalmatinskimi ikavci, bosenskimi jekavci in banaškimi ikavci.

Poprijeli smo se torej stare kirilice, kajti jedino v njej nahajamo vsa pismena za izraževanje vseh glasov današnje slovenščine.

Naša приметba v zadnji številki ad c naj se tako glasi: c) da se stvar preveč ne oteži, stoji

1) kakor v novejši ruščini, odnosno bulgarščini povsod pisme *ы* za staroslovenski *ѣ*;

2) v nominativu plurala pri moškej deklinaciji, tudi po soglasnikih, neomenjenih ad f) pisme *у* na mestu *ы*, n. pr. пабу, na mestu novoruskega пабы.

Лампекинъ.

Matica Slovenske odbor je sklenil v svoji 18. seji, da občni zbor bode še pred velikimi šolskimi počitnicami. Matica izdá letos: 1. Letopis za l. 1891. Urednik g. prof. A. Bartel. Bibliografiji se oblika nekoliko spremeni; nadajamo se, da tudi naslovi, tiskani s cirilico, bodo tiskani z njo. 2. Pegam in Lambergar kot „zabavna knjižica“. 3. Zgodovina „Novega mesta“, spisal prof. I. Vrhovec. Društvenih knjig se bo tiskalo po 2300. Po nasvetu književnega odseka je sklenil odbor, da prične Matica z objavljanjem obširnejše „Slovenske zgodovine“. Delo huče voditi g. prof. Rutar in si pridobiti v ta namen več sotrudnikov strokovnjakov. Kot društvena knjiga za l. 1892. se potrdi „Goriška“ iz peresa g. prof. Rutarja. Ta sklep radostno pozdravljamo, ker Slovenci in z njimi ostali Slovani pogrešajo znanstvene zgodovine o Slovenceh, in smo veseli, da bo delo vodil strokovnjak Rutar. „Besede“ ali znanstvenega lista zaradi sedanjih razmer Matica ne bode izdajala. Razmere so res take, da bi se tako izdanje ne podpiralo dovolj; obžalovati pa je, da Slovenci ostanejo i nadalje brez glasila, katero bi delalo za utrjenje jednotniše pisave in takó krčilo samovoljo na ože meje. Književno znanstvo bi potrebovalo pri nas tudi vodstva in večje, nele boljše kritike, nego se kaže po raznih listih.

Ljubljana ima ta mesec opraviti z mestnimi volitvami. Doslej so volili v III. in II. razredu. V III. so izvoljeni: Kajzel Peregrin, Kunc Matija in Zupančič Filip; v II. pa: Ivan Hribar, Pirc Gustav in Žagar Karol. Izvoljence je postavilo „Slovensko društvo“. Zmagala je v teh dveh razredih torej narodna stranka proti klerikalni. Poslednja se je ločila popolnoma od narodne stranke, in ona umetno širi rov med seboj in narodno stranko. Pokazala je posebno pri teh volitvah največjo predrznost, v kateri tiči mnogo lehkomyšelnosti. Obrnila je namreč hrbet najzmernejšim možakom, katere smo prištevali bolj njeni, nego pa narodni stranki. Prezrla

je najzasluženejše rodoljube, izpustila je celó župana Grassellija, Ivana Hribarja itd. pri postavljanju lastnih kandidatov. S tem je škodovala največ sebi, ko jo je popustilo trezno mišljenje in pošteno poštevanje stvari. V Ljubljani bi bili morali popolnoma zaslepeti, da bi se jim ne odpirale oči pri takem brezozirnem postopanju. Zmagala je narodna stranka, in sicer v III. razredu manj častno, nego v II, kjer je dobila lepo večino glasov.

Slavno je zmagala včeraj narodna stranka tudi v prvem razredu; izvoljeni so: Graselli Peter, Gogola Ivan, dr. Starè Josip, Velkovrh Ivan. Kakor rečeno, neslišana netaktnost od klerikalne stranke je mnogo pripomogla k zmagam narodne stranke v vseh 3 razredih. Tedaj je pričakovati, da narodna stranka s svojim Slovenskim društvom ne ostane pri teh zmagah, ampak začne nepretržno delovati ter popravljati zamude in napake poslednjih let.

„Zaveza“ slovenskih učiteljskih društev bode letos o Binkoštih zborovala v Trstu. Slovanom in sosebno Slovencem učitelji in učiteljice dobro dojdejo, ter jih sprejmejo s slovensko gostoljubnostjo, ki ni še zamrla pod tujim vplivom.

Anton Černe, bivši državni in deželni poslanec, kot zastopnik goriških Slovencev, je umrl 78. letu življenja v Tomaju pri Sežani. Bil je izvoljen uže leta 1848. v državni zbor Dunajski, oziroma Kromeriški. V dež. zboru goriškem zastopal je sežanski politični okraj od l. 1861 do 1877. V dež. zboru goriškem je l. 1863 z italijanskim poslancem dr. Rismondom podal ministerstvu spomenico, da bi se uvedla v šolah slovenščina in italijanščina kot učna jezika. V drž. zbor je bil zopet izvoljen l. 1867, 1870 in 1871. Kraševcem je dosegel pozneje kot načelnik cenilne zemljiške komisije gledè na davke jako nizke razrede.

„Slovansko pevsko društvo v Trstu“, lanskega leta ustanovljeno, je slovesno prvokrat nastopilo 12. aprila t. l. Sodelovala sta moški in mešani zbor, novi tamburaški zbor, jedna pevka in jedna igralka na klavir. Izvrševala se je lepa vrsta raznih slovanskih komadov, in to z največim vspehom pri polni prostorni dvorani večine naobraženega občinstva, najbolj slovenskega, potem pa tudi hrvaškega, srbskega, češkega. Snovatelji in izvrševalci smejo ponosni biti, da se je zares krasen program izvršil takó po godu. Srečen začetek za bodočnost!

b) Ostali slovanski svet.

Prestolni govor, s katerim je cesar 11. dne aprila otvoril novi državni zbor, obseza z večine raznotere gospodarske točke, katere bo v novem obdobju obravnavati v državnem zboru. Poudarja, da naše cesarstvo je uživalo mir, da je v prijateljskih odnošajih z vsemi vlastimi, da se nada i nadalje stalnega miru, vsled tega da bode mogel državni zbor mirno delovati na odkazenem mu polju. Rezultati, ki so se dosegli v jednom deželnem zboru za sporazumljenje, bodo se s skrbjo vlade dosegali i nadalje. Delovalo naj se bode na gospodarstvenem polju pod zaščito ustavno zagotovljene enakopravnosti nasproti vsem narodom, kateri so cesarju jednako blizu pri srcu. Od začetka pa se opomi-

njajo stranke, da naj se krotijo, da naj poštévajo skupne interese, to je državo in ljudstvo, bolj nego pa svoja strankarska stremljenja.

Dvakrat, kakor porečajo, se je slišalo med zbranimi člani poslaniške in gospodske zbornice odobravanje prestolnega govora, ko se je izrazila nada, da bode še nadalje mir, in da se zmanjšajo nasprotja med strankami.

Program vlade, ki je izrečen v prestolnem govoru, razteza se na vse obćemu gospodarstvu podrejene oddelke. Omenja med drugim tudi predlogo, s katero hoće vlada urediti zadružno organizacijo kmetijstva in je s tem pospeševati. Tudi hoće vlada uzakoniti predlogo, da bi se nepremakljive stvari zavarovavale obligatno. Reformo osebnih tarifov na železnicah hoće vlada uvesti tudi za kmetijsko in obrtno blago. Trgovinsko-politiška odnošnja bodo se kar možno istočasno z nova urejevala nasproti različnim državam. S t m se nadejajo utrditi ugodna uslovja za obstanek obrtnije in kmetijstva.

Pravoslavna in državnoznanstvena učenja se preustrojijo; dotična predloga se je uže predložila drž. zboru. V justičnem zakonodavstvu se hoće mnogokaj popraviti in dopolniti, oziroma vstvariti po potrebah sedanjih razmer. Levovsko vseučilišće dobi tudi medicinski oddelek.

Program vlade se sodi z raznih stališč; nemška levica in Poljaki so zadovoljni ž njim; gospodarski program je razglasila ravno nemška levica, in vladni program je v popolnem soglasju s programom, ki ga zahteva nemška levica od vlade. Avstrijski Slovani pa in tudi nemški konservativci v obće trdijo, da tak program se podaje v državi, kjer ni državnopravnih, narodnostnih in konfesijonalnih vprašanj; v naši državi pa da bo primeren tak program le tedaj, kedar se narodi pomiré in zadovoljé v pogledu na ta vprašanja. No o tem gospodarskem programu, s katerim ustreza vlada sosebno nemški liberalni levici, bo se govorilo in pisalo še mnogo po notranjih in zunanjih listih.

Slovenci in Hrvatje so vstopili v klub konservativcev ter so mu izročili naslednjo izjavo: „Zastopniki slovenskega in hrvatskega naroda v poslaniški zbornici, pridržujoč si ožo medsebojno zvezo, naznanjajo, da vstopijo v klub konservativcev s trdnim prepričanjem, da bode klub krepko podpiral njih prizadevanje za dosego narodne ravnopravnosti Slovencev in Hrvatov ter pričakujoč, da se bode (klub) pri sestavi odsekov vsekdar oziral na slovenske in hrvatske, klubu konservativcev pripadajoče poslance, dovoljeval jim primerno zastopstvo in njim samim prepuščal zaznamovanje njim odmerjenih zastopnikov za razne odseke“.

O posebni izjavi, ki so jo razglasili slovenski in hrvaški poslanci kot opravičenje, da so vstopili kot podrejena tesna zveza v sedanji klub konservativcev razgovarjajo se jako obširno hrvaški listi, med njimi sosebno „Obzor“; o vsej stvari spregovorimo tudi mi v bodoče obširniše.

Deželno razstavo v Pragi otvori nadvojvoda Karol Ludovik 15. maja, 18. maja pa novo češko akademijo znanostij in umetnostij. Cesar obišće vsekakor razstavo, pa na poznejši čas.

Na Dunaju bo v novem mestnem sovetu, sestavljenem po novih zakonih za Veliki Dunaj, gospodovala in gospodarila i nadalje nemško-židovska liberalna stranka. Šteje namreč v tem zastopu 96 svojih nasproti 42 antisemitom. Sama ta stranka si je s svojimi 96 glasovi izvolila zopet njej priljubljenega dra. Prixa županom, v tem ko je 42 antisemitov oddalo prazne glasovnice. Dr. Prix je po svoji navadi z nova poudarjal, da mu bode skrb varovati *nemški* značaj Dunaja. A ta Dunaj zahteva od Slovanov, naj potom državnega zbora glasujejo v razne žrtve! Ta Dunaj, pod gospodstvom nemške, močno iz židov sestavljene stranke, ne podeli 300.000 Slovanom niti jedne šole, a Slovani vseh dežel naj mu pomagajo z milijoni in milijoni.

Slovanski velikošolci pojdejo ogledat si češko razstavo in zlato Prago o Binkoštih. Pridružijo se jim tudi slovanski gostje.

Štiristoletje prve tiskane cerkovno-slavjanske knjige.

Autor transkripcije jedne Gregorčičeve pesmi na cirilico v 7. št. „Sl. Sveta“ je opomnil, da podaje ta prvi poskus kot primeren spomin na štiristoletnico prve slovanske knjige, tiskane s cirilico. Tiskati so začeli knjige med Slovani prvi Čehi; v Pilzenu je izšla l. 1478 prva slovanska knjiga, tiskana v češkem jeziku. „Nova zaveza“ tiskala se je tukaj z gotico, ne pa s cirilico. Tedaj je bilo mesto Krakov v tesnih odnošajih s češko Prago. Češki jezik in češka literatura bila sta jako razširjena v XV. in XVI. stoletju v Poljsi. Stari poljski prevodi sv. pisma so se izvršili neposredno s češkega jezika. V Krakovu poprijel se je izdavanja knjig Günther Zeiner v družbi s Svetopolkom Feoljem ali Fioljem. Za tiskanje sta si izbrala cerkovno-bogoslužbene knjige slavjanskega pravoslavnega sveta: Oktojh, Časoslov, Triob Postno in Triob Cvetno. Vse to sta izdala l. 1491; potem pa sta prenehala tiskanje, ker sta bila preganjana od katolicizma.

Po takem je *Fiolj* prvi slavjanski tiskar. Prva njegova knjiga in dosledno *prva tiskana slavjanska knjiga s cirilico* je bil Oktojh (Osmoglasnik) sv. Ivana Damaskina 1491. Dva nepopolna eksemplara tega dragega spomenika starine se hranita v Petrograjski in Moskovski javni knjižnici; popolni eksemplar pa je v Vratislavu v takó zvani Redigerovski biblioteki. *Fiolj* je bil slovanskega rodu, Poljak, in je prvi porabil Gutenbergovo iznajdbo za tisk s cirilico.

Akademiškemu spolku „Slavia“, ki šteje sedaj med vsemi društvi češkega vseučilišča, še čez tisoč, največ udov, podelé češke gospe in gospodičine krasno zastavo še pred češko razstavo. Velik odbor teh rodoljubkinj pozivlja češko ženstvo na prispevke, in vrlo se zato oglašajo. Dijaki se uže pripravljajo za lepo slavnost, hočejo med drugim v sprevedu predstavljati razne zgodovinske skupine češkega dijaštva itd. Rodoljubke pravijo v svojem navdušeno sestavljenem pozivu: „Co mame významnějšího než své smýšlení vlastenecké, co vzácnějšího než touhu, srdci upřímných, abychom mohly osvědčiti vlasti své skutkem, jak jest nam drahou. Žádný národ, byť ze všech nejbohatším byl a světem vládnul, nemá skvostnějšího statku než li mládež svoji... Studenstvo české,

zejména *spolkové strediško* jeho, „Slavie“ zaujela zjedně a z popudu vlastního ženské otazce postaveni nezištné (nesebično) a spravedlivé... podejme studentské „Slavii“ prapor, a ten ji buď znamením všech oněch velebných pomyslu, kterým srdce každé Česky, každého Čecha nehlubším svým šlukotem věrnost přísahati musí. A prapor ten, toho znamení sesterské vespolečnosti, podejme bratřím svým v ony dny majové, kdy se obrátí oči světa opět jednou k srdci Čech; ať spatří, že mezi vším, co lepšího a dobrého duch český vytvořil, také svěží květ jarní vypučel ze srdce českých vlastenek.. Národu darujeme v nejkrásnějším smyslu to, co darujeme českému studentstvu...“ Po tem pozivu je uže soditi, da prapor društva „Slavie“ bode jeden najlepših biserov, ki so se kedaj podarili dijaštvu.

Hłowna zhromadźizna Maćicy Serbskeje w Budyšinje.

je bila 1. aprila t. l. Prisotnih je bilo 55 členov in gostov. Predsednik Matice, pozdravivši zbrane, je dal prečitati poročilo o delovanju Matice lanskega leta, kot 44. leta njenega obstanka. Izdale so se te-le knjige: 1. „Předženak“, protyka (pratika) za Srbow na léto 1891, wot k. Křižana, kaplana w Hodžiju, rjenje spisana a z pěknými wobrazkami debjena; 2. Bitwa pola Budyšine. (1813). Powědančko serbskemu ludu poskćil san Radyserb; 3. zešiwk towařstwoweho „Časopisa Maćicy Serbskeje“, cylebo rjada čislo 81, w kotrymž je wosebje zajmawy nastawk A. Černeho *wo mytiskich bytosćach Lužiskich Srbow*. Drugi snopić izide pozneje. Za dom Matičin je Jak. Hermann, farar we Wotrowje, podaril uže 600 dolarjev; dijaško društvo „Serbowka“ w Pragi je podarilo 100 dol., potem pa so še posebe dijaki nabrali 200 dol Poročevalec opozarja, da po nekaterih krajih niso še čisto nič podarili za Matični dom, in ves narod č je zložil doslej samo 50.000 dolarjev za dom, v tem ko je n. pr. „Katholski Posol“ za novo cerkev v Bačonu nabral več nego 100.000 dol.! Matica je med letom razprodala 7686 knjig, med temi 5710 pratik. Družba je imela leta 1890 dohodkov 2691 mk. (marek), 2519 mk. pa stroškov. Fond za zidanje Matičinega doma znaša sedaj 10.947 mk. Knjižnica Matice je najbogatiša med lužiskimi Serbi; njej podarjajo pisatelji po 1 ali več iztisov vseh izdanj.

Matica ima svoj poseben oddelek med daljnjimi Lužičani. Ta oddelek, ki je zboroval lani 5. jun, je izdal zbirku powjedančkow (povestij) „Kopa snopow“. Izvolili so se pri dopolnilni volitvi poprejšnji odborniki jednoglasno. Izvolil je občni zbor profesorja Hattala v Pragi za razne zasluge nasproti lužiskim Srbom, svojim častnim članom. Srbi lužiški imajo v Pragi srbski seminarij ali konvikt. O tem je opomnil župnik Škala, da uže češki patrijarh Dobrovský je skrbel zato, da bi se sbški odgojenci v Pragi poučevali tudi v materinščini. Leta 1846 se je v Pragi ustanovilo srbsko društvo „Serbowka“, ki odgojuje slavne može. Od leta 1846 do 1866 je bil svečenik Hanka protektor, do l. 1870 arhivar Erben, od l. 1870 naprej pa je do danes slavni češki jezikoslovec Hattala. Ta skrbi za mlade Srbe, in zato se imajo lužiški Srbi Hattali posebe zahvaliti. Zato ga je ta občni zbor

Matice imenoval jednoglasno svojim častnim članom. Po dovršenem zborovanju je zbor zapel: „Hišce Serbstwo njezhubjene“! Poročevalec v izbornem časopisu „Lužica“ pa sklepa z besedami: „Bóh daj, zo (da) by dobre symjo (seme), na lětašej hlownej zhromadźiznje wusywane, Serbowstwu najbohatše p'odv prinjeslo“!

Slovakom hoče sedaj madjarska politika porušiti še zadnjo zaščito: cerkveno avtonomijo, ki jo imajo po starih zakonih v mejah protestantskega izpovedanja. Ker se Slovaki upirajo taki silovitosti, jim očitajo panslavistiške tendencije. V tem tiči največja hudobija in ironija. Ob tej priliki je priobčila Praška „Politik“ miren in stvaren članek ki našteva na kratko vse brutalnosti, izvršene doslej po madjarski gospodujoči stranki.

Kaže naposled nato, da so napravili sosebno proti Slovakom obrnen zakon, kateri trga z materinega naročja triletna deteta, katera se oddajajo v oskrbovališča, madjarski zasnovana, da tu pozabijo otroci jezik materin, in da se zatre v njih vse, kar bi jih spominjalo na svoj rod in narod. Praški list je opomnil, da je naštel take brutalnosti, da zve civilizovani svet o plemenitosti madjarskega plemena. Slovaški dijaki in romunski dijaki so se posebe zahvalili listu, da je v nemškem jeziku razglasil resnice, katere morajo vzburiti duhove.

Zato se madjarski listi repenčijo in žugaajo Čehom, češ, da Madjari bi utegnili popustiti svojo nevtralnost nasproti Čehom. Praški list pa ni zamolčal, „kaj pomeni ta nevtralnost“. Vsekakor je napredek v tem, da so začeli od raznih strani, ker so doslej molčali, razkrivati rane in postopanje azijskega naroda, ki uničuje ostale narodnosti na Ogerskem. Obžalovati je, da je ravno staročeška stranka popolnoma molčala o osodi Slovakov, in je jednako obžalovati, da je dr. Rieger priznal in zagovarjal sedanjo dualistiško obliko.

Poljsko kraljestvo. Po novem štetju statističkega odbora Varšavskega je bilo 1. jan. 1890 v kraljestvu poljskem v vseh 10 gubernijah nad 8 $\frac{1}{4}$ mil. prebivalstva na 112.000 □ vrst. Vseh deset gubernij je razdeljeno na 84 ujezdov s 1286 občinami. Mest je naštetih 114. Znatniša mesta imajo lastno upravo, kakor ujezd, Varšava kakor gubernija. Več nego $\frac{3}{4}$ prebivalstva (blizu 76 $\frac{3}{4}$ %) je katolikov, potem pridejo Židje (93 $\frac{9}{10}$ %) in protestanti 5 $\frac{4}{10}$ %; pravoslavni je najmanj (niti 5%). Po teh številkah se oddahnejo one duše, katere, rojene od slovanskih mater, dan na dan vpijejo in pišejo o preganjanju katolikov na ruskem Poljskem in o „strašanski“ propagandi za pravoslavje. V tolažbo bode tem „tudi — Slovanom“ sosebno to, da je v ruski Poljski več protestantov, nego pravoslavni. Mi govorimo zaresno, ne pa ironično; kajti ravno ti „Tudislovani“, ki se imenujejo tudi slovanski „konservativci“, „rimski katoliki“ itd., delajo najbolj za protestantizem, kakor smo mi in drugi dokazali že mnogokrat. Iste „slovanske“ politike bode tudi veselilo, da je v ruski Poljski 14% Židov, torej trikrat več nego pravoslavni Slovanov; kajti med slovanskimi listi so jedino „konservativni“ in „rimsko-katoliški“ listi, ki zajemljejo iz židovskih virov, imajo te vire za resnične in se drže zajedno taktike židovskih listov.

Književnost.

„Domovina“ bode, kakor nam poročajo, ime politično-gospodarskemu listu, ki začne izhajati začetkom maja t. l. v novi društveni tiskarni g. Drag. Hribarja v Celju. Izide po dva krat na mesec in bode stal 1 gld. do konca leta. Naročnina naj se pošilja pod naslovom: Dragotin Hribar v Celju. Potrebo še posebnega lista na spodnjem Štajerskem so že večkrat poudarjali iz raznih razlogov.

„Галицкая Русь“ zove se nov dnevnik, ki izhaja namesto „Червоной Руси“ tudi v Levovu. Poslednjo je namreč s posebno kurendo prepovedal metropolit duhovenstva ruskih unijatov v Galiciji. Temu metropolitu pripisujejo tudi „novo êro“, ki je v posebni obliki Romunčukistov nastopila za gališke Ruse. „Галицкая Русь“ bo zagovarjala, kakor njena prednica po nespremenjenem programu cerkev in narodnost galiških in v obče avstrijskih Rusov. Kakor se vidi, je doslednost v tem, da se pošilja viša hierarhija v boj proti narodnim strankam slovanskih narodnostij, in sicer na Slovenskem, v Istri, Dalmaciji, Moravi in naposled v Galiciji. Kakor se je posrečilo nemški diplomaciji že mnogokaj, utegne doseči polagoma tudi nemški — patriarhat, ki bi utegnil raztezati svojo oblast dalje, nego bi bilo komu drago.

O svobodě. Spisal John Stuart Mill. Preložila na češko H. Kosterka a V. Potrželka. Izdala „Vzdělavací biblioteka“ izdajateljstva „Časopisu českého studentstva“ v Pragi. Str. 128 male 8°. Cena 70 kr. I. St. Mill ima med drugimi to prednost, da je znal, rekli bi, filozofski popularno razpravljati razne probleme; zaradi te razmerno lahke, jasne pisave so se tudi toliko razširila njegova dela po vseučiliščih in med naobraženci vseh narodov. Zato je tudi njegova „Induktivna logika“ mnogo in več koristila, nego druga katera si bodi dela te vrste. „Vzdělavací biblioteka“ je priobčila doslej izmed Mill-ovih del: „Poddanství žen“, potem izdá: „Myšlénky o reprezentativní vládě“ in sedaj je razposlala delo njegovo: „O svobodě“. Prevod te biblioteko jako hvalijo, ker jih mladi naobraženci češki izvršujejo skrbno in z ljubeznijo. Vredno je, da dijaki tudi drugih slovanskih narodov sezaajo po izdanjih te biblioteko in da ne kupujejo vedno nemških ali neslovanskih prevodov. Naročujejo se izdanja po knjigarnah ali pa pod adreso: Vydavatelstvo „Vzdělavací biblioteky“ Praha, Vodičkova ul. č. 3.

Spěwna radosć. Druhi wudawk. Z nakladom Mačicy Serbskeje. Budyšin 1890. Ta knjižica obseza šolske speve (pesmi) in to na podstavi najboljših originalnih starih melodij lužiških Srbov. Zato so te pesmi v resnici „spěwna radosć“ (radost) mladine. Kakó se prirejajo šolske pesmi pa na Slovenskem? Kje so tem pesmim podstava stari, domači, izvirni napevi? Kuhač je Hrvatom priredil tako pesmarico za malčike, pri nas je pa še ni in je tudi ne bo, če se ne bodo ravnali po zgledih drugih slovanskih pedagogov.

Zákon o rozdělení rady zemědělské království Českého je izdala posebe in založila knjigarna A. Reimwarta v Pragi. Cena 20 kr. Kdor se hoče poučiti, kakó se je uzakonila druga točka Dunajskih punktacij za češko kraljestvo, naj si

kupi to knjižico. Gledé na razmere primorskih Slovanov je tudi za primerjevanje poučna.

Rusko-srpski rječnik tiska v Belgradu knjigarna D. Stojanović. Ta „rusko-srpski rječnik“, ki ga je pregledal „Prosvjetni Savjet“, izide na 60 polah najveće osmine, razdeljen na 12 snopičev, snopič po 75 kr. Kakor naznanjamo drugod, tiskal se bode kmalu tudi rusko-hrvatski slovar, prirejen tudi za Slovence. Da bi ne bili razdvojili Srbo-Hrvatov in Slovencev po veri in pismenih (po cirilici in latinici), ne bilo bi treba izdavat različnih slovarjev za te Jugoslovane; takó pa se moči in stroški tratijo za iste snovi, za iste namene, dokler se Hrvati in Slovenci ne priuče bolje cirilici.

Rusko-hrvatski rječnik Pod tem naslovom je čitati v „Hrvatski“ od 15. aprila, ki se obrača do *Hrvatov in Slovencev* ter se glasi:

„Iz raznih krajeva hrvatskih stižu pitanja za „rusko-hrvatski rječnik“, i zašto nije već stampan, kako je obećano od strane „rusko-slavjanskoga književnog sklada (Heruca i Došena) u Petrogradu. Evo odgovora: Razaslavši prošle godine poziv na podpisivanje rječnika, „knjižni sklad“ napomenuo je: ako bude dovoljno predbrojnikah, rječnik će bit štampan i latinicom“. — Do danas stiglo je skladu okolo 500 podpisnikah, koji žele hrvatski rječi tiskane latinicom, a okolo 30, koji žele cirilicom. Po tomu će rječnik bit štampan samo latinicom.

Na koliko poznam naše obstojnosti, držim, da neće biti prilike naskoro drugomu novomu izdanju rječnika rusko-hrvatskoga. Stoga razloga smatrah nuždnim, da ovo prvo izdanje bude što potpunije i time koristnije onima, koji mare za jezik i knjigu rusku. Na tom osnovanju i prama prvašnjoj nakani, objam i sadržina rječnika bit će podvostručena.

Da knjiga hrvatska nebude opet stegnuta samo na nekoje krajeve hrvatskog jezika, nego da se razširi na svemu njegovu prostranstvu od Nemačke do Macedonije, odlučih rječnik prigotoviti tako, da bude na korist i rodnoj grani s onaj kraj Sutle — *našoj dičnoj bratji Slovincima*. U tu svrhu hrvatske rječi, koje nebi bile razumljive Slovincima, *popunit će se slovenskim narečjem*. Korist toga je i na dlanu. Tu je radnja jednostavnija, trud i trošak manji, a time i cijena rječniku jeftinija — osobito, ako se u što većem broju podpisnikah pribere. Naši stariji davno su bili počeli raditi na tomu. Sjetimo se Antuna Dalmatina rodom Kranjca i Stipana Istriana sa drugovi, pisavih XVI. veka u: „*sadašnji olci i razumni harvacki jazik*“. Nežaboravimo, da se je tada hrvatskih knjigah više razpačavalo u Ljubljani, Optuju i drugih krajevih naše slovenske bratje, nego li u Zagrebu i njegovoj okolini.

Nedavno „Slovenski Narod“, govoreć o zajednici Hrvata i Slovenaca, udara praktični put k sbliženju, t. j. da bi

Slovenci nastojali bit u što većem broju članovi „Matice Hrvatske“. To će bit, nadat se je, ako „Matica Hrvatska“ neostane samo kod „rječnika hrvatsko-slovenskoga“, nego ako bude izdavala i radnje pisaca slovenskih — koji su dosad u hrvatskoj književnosti „biela vrana“. — Isto tako zajednici Slovenaca i Hrvata svojim načinom liepo zastapa drugi list braće Slovenaca „Slovanski Svet“, koji je eno najprvi počeo donositi članaka pisanih književnim jezikom hrvatskim. Koliko li će još proći vremena, da Hrvati prigrlje svoju manju braću, stojeću na najjačem udarcu proti njemštini te da joj vrate milo za drago!?

Sa rječnikom rusko-hrvatskim želimo bratji na susret poći. Što je naša, budi i njihova korist. Eto, kao da je sudjeno, da bude jezik bratskog nam naroda ruskog, pomagáč, posrednici u zajednici slovensko-hrvatskoj, koja je porieklom i krvi posvetjena od postanka našeg, samo treba da bude i učverstjena, tečnjom i radnjom zajedničkom, ako nam je do bolje budućnosti stalo.

Za da se može približno opredieliti naklada, pozivamo ovime *hrvatsko občinstvo*, a napose *bratju Slovence*, da se — koji još nisu — u što većem broju podpišu na rječnik koji će naskoro pod štampu.

Cijena rječniku za predbrojнике biti će okolo 2 forinta. Knjižarska cijena bude 30—40% skuplje. Molim sve slovenske i hrvatske listove, da ovu obavijest preštampaju.

U Petrogradu, na uzkrsnutje g. 1891.

M. D. Došen.

Adresa: Petrograd, Rusko-slavj. knjiž. sklad (Heruc i Došen) Nevsky 74*.

„Slovanski Svet“

izhaja po dvakrat na mesec, vselej 10. in 25. dne meseca

Naročnina znaša:

za celo leto	4 gold.
za pol leta	2 „
za četrt leta	1 „

Za ljudske učitelje in dijake velja:

celoletno	3 gld. 60 kr.
poluletno	1 „ 80 „
četrtletno	— „ 90 „

Posamične številke se oddajajo po 18 kr.

Naročnina se pošilja izdajatelju v Trst.

Opomnja uredništva in upravnštva. Nadaljevanje ruskega preвода „Martina Krpana“ je zaradi tiskarskih zavir izostalo v tej številki. — Dobivajo se še vsi prvi trije letniki „*Stor. Seeta*“, zadnja dva v celoti po 3 gld., prvi po 2 gld. 30 kr., ker mu nedostajeta 2 številki. Zadnje 3 štev. od l. 1890., v katerih je začetek, sedaj nadaljevane razprave v latinskem obredu, pošiljamo po 35 kr. Nekaj iztisov za avstrijske Slovence imenitne brošure „*Das Parteiwesen der Slaven in Böhmen*“ oddamo Slovincem po 55 kr. — Prosimo vlijadno, da se nedošle številke vselej reklamujejo takoj, ker pozneje ni vselej možno poštovati reklamacij.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.

Tisk tiskarne Dolenc — Izdajatelj, lastnik in urednik: Fran Podgornik.